

ALEȘI ÎN TVR PENTRU CONSILIUL DE ADMINSTRAȚIE: Lucian Pintilie, Gabriel Liiceanu, N.C. Munteanu, Octavian Paler

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

PETRE MIHAI BĂCANU

pag
8-9

ANUL V • Nr. 30 (231) • 27.VII-2.VIII • 16 pagini • 200 lei

ROMÂNIA

SPERANȚA DE VIAȚĂ

pag
7

ULTIMUL LOC ÎN EUROPA

Directorul
"României
libere"
și președintele
Alianței
Civice

Magda Cârneci și
Vasile Popovici despre

Monica
Lovinescu

pag
14-15

Unde scurte III

ULTIMA MODĂ

ÎN SPIONAJ :

FURTUL DE
TEHNOLOGIE

pag
13

Despre reunificarea liberalilor se vorbește de aproape un an și jumătate și, rind pe rind, fragmentele desprinse din PNL și-au exprimat dorința de a se reintâlni sub același acoperiș. Era evident că, o dată cu întărirea tuturor partidelor de stînga și eliberarea lor fîțișă și sfidătoare de complexele care le-au ținut în friu în 1990, absența unui partid de dreapta se va resimți din ce în ce mai serios. De altfel, faptul că PNL obținuse în 1990 cele mai multe voturi ale Opoziției, a constituit un semnal de alarmă pentru puterea cîștigătoare indicîndu-i, în felul acesta, "prioritatea" în materie de anihilare a partidelor istorice - pe care oricum dl. Iliescu et comp. le avea ca sarea în ochi și le pusea, în consecință, gînd rău. PNL a fost victima cea mai spectaculoasă, iar felul în care dl. Radu Câmpeanu a

ajutat să i se împlinescă trista soartă a constituit subiectul multor comentarii la vremea respectivă. Cert este că partidele care s-au născut din această spargere a PNL nu se suportă între ele, ceea ce a făcut ca dorința - lucide - de reintregire a mișcării liberale, exprimate de liderii acestora să i se opună de fiecare dată neînțelegeri pasionale. Mai concret, fiecare dintre lideri era de acord cu reunificarea, cu condiția ca aceasta să se întîmple în jurul propriei persoane. Declarat multă vreme teoreticianul reunificării, dl. Dinu Patriciu, care a sesizat, în numele PL 93, foarte bine golul nefast lăsat de PNL în viața politică românească, a abandonat brusc problema, autoproclamîndu-se "adevăratul" partid liberal, la care n-au decît să adere celelalte. Complicațiile ivite pe parcurs prin procesele PNL-Quintus și gruparea neconsulată condusă de dl. Radu Câmpeanu au făcut, la un moment dat, imposibilă orice unificare. Așa încît, cînd s-a realizat, în sfîrșit, săptămîna trecută, Alianța Civic-Liberală "Liberalii", între PAC și PNL - la care a aderat teoretic dar s-a alăturat practic PNLCG - "mariajul" a fost perceput, într-un context politic înțeles de presimțiri, bănuieli, frustrări și temeri drept o manevră mai degrabă dubioasă decît benefică. Într-un cadru

politic mai puțin încordat mica alianță liberală ar fi trebuit mai degrabă încurajată și așezată - așa cum s-a declarat ea însăși - sub auspiciile Convenției Democratice. E în folosul Convenției Democratice, la rece vorbind, să-și precizeze și să-și amplifice dimensiunea liberală atît de necesară într-o scenă politică dominată de partide de centru-stînga - atît la putere cit și în opoziție. Altminteri există riscul ca, după jumătate de secol de dominație exclusivă și exclusivistă a stîngii, să asistăm la un peisaj politic reductibil la opțiunea de centru stînga, în care maximum de varietate oferită să fie reprezentată de stînga propriu-zisă și de extrema stîngă colț cu - prin accente xenofobe - extrema dreaptă. La cald vorbind, însă, actua-

rea reunificare a stîrnit o neîncredere pe care antecedentele părților PAC și PNL n-o justifică îndeajuns. Mai mult ca sigur, alianța liberală pare să fie percepută nu ca un început de unificare, ci ca un sfîrșit de plăți reciproce în interiorul Convenției Democratice. Răceala cu care au întîmpinat partenerii PAC din Convenția Democratice acest prim pas de reunificare vorbește de la sine despre dificultățile de integrare a acestui demers liberal în

TIA ȘERBĂNESCU
Liberalii

structurile Convenției. Judecînd după declarațiile și comunicările emise într-un timp, ca și după scrisoarea d-lui Coposu către dl. Dincoșescu în care sînt cuantificate - minuțios dar nu infailibil - meritele partidelor, s-ar părea că ideea apariției unui centru de greutate liberal în Convenție nu surde deloc PNLCG care preferă să-și mențină monopolul. Pe de altă parte, PAC este "suspectat" că și-a asigurat astfel o alternativă de funcționare politică în cazul că procesul de respingere în urma transplantului PNL în CD este mai paternic decît cel de acceptare. Oricum, în condițiile date, PAC a ales varianta optimă pentru a supraviețui acestor încercări - cu condiția, firește, ca această alianță să funcționeze în teritoriu și să fructifice astfel opțiunea liberală a electoratului - rămîșă fie fără obiect în ultimii ani, fie prea risipită pentru a putea avea greutate parlamentară de sine stătătoare.

Stimată redacție,

Citesc revista "22" de la primele și apariti și nu regret deloc acest fapt. Articolele aparute în revistă, semnate de intelectuali de un real prestigiu, exprimă puncte de vedere asupra diferitelor aspecte ale vieții în lumea contemporană din cele patru puncte cardinale și în special din țara noastră.

Remarc cu satisfacție că intelectuali nostri cei mai buni nu se lasă înșelați cu așa-zisele "manevre oculte" făcute în sprijinul actualei puteri din România.

Se manifestă, totuși, o tendință de "închidere" a grupului de colaboratori ai revistei "22", poate și datorită temelor abordate în momentul de față, iar colaborarea unor buni specialiști comentarii se obține mai greu. Este însă absolut necesară o deschidere către personaje care au putere și bunăvoință să facă mult lucruri bune pentru țara noastră; ar fi un succes diplomatic deosebit pentru redacția revistei "22" și GDS.

Referitor la articolele publicate în revistă, acestea, după părerea mea, se remarcă în mod deosebit prin sobrietate, claritate și precizie. Există însă și articole care exprimă un patetism cu mult peste normal, lamentări tipice feminine, reproșuri aruncate în vînt, care contrastează evident cu celelalte articole caracterizate mai sus.

Un exemplu în acest sens îl constituie rubrica "Cititorii ne răspund la chestionar". Bine aplicat, chestionarul se pare că a colectat multe răspunsuri, pe baza cărora se pot trage unele concluzii. Ni s-a promis cu mai mult timp în urmă că astfel de concluzii vor fi publicate în revistă, lucru care nu s-a întâmplat pînă în momentul de față. O concluzie personală este că mulți dintre intelectualii noștri, cei obișnuiți, nu cei de performanță, sînt obosiți, streșați și chiar mizantropi. Lucrul este foarte neplăcut, deoarece ei trăiesc în mijlocul unei populații de-a dreptul prostită după mai mult de 45 de ani de comunism.

Eu propun publicarea anumitor concluzii și înlocuirea rubricii citate mai sus cu o rubrică "Scrisori de la cititori" care ar putea fi mai interesantă și în mod cert mai de actualitate.

Cu acest prilej fac și o observație din domeniul politic.

Se pare că majoritatea liderilor Opoziției de la noi nu au înțeles faptul că în momentul actual poporul român nu trebuie convins, ci cucerit. Acest lucru însă nu se realizează cu conceptele abstracte ale Anei Blandiana, ci mai degrabă cu pragmatismul și impetuositatea lui Petre Mihai Băcanu. Oamenii obișnuiți nu pot și nu vor să aibă idealuri prea înalte; ei au trebuințe simple, care vor să le fie respectate, iar cei pe care îi aleg vor să fie dispuși să le ofere și să le garanteze.

În final, un mic accent pe disputa dintre Nicolae Manolescu și Emil Constantinescu. Eu credeam că ea a fost tranșată inspirat în urmă cu doi ani, rămînînd cel mult rivalitatea. Ar fi regretabilă aceeași dispută pentru candidatul la Președinție al Opoziției. Este adevărat, criticul literar Nicolae Manolescu este mai apropiat de unii intelectuali de la GDS și din alte părți, lucru foarte firesc, dacă luăm în considerare capacitatea și calitățile indiscutabile ale d-lui Nicolae Manolescu.

În ceea ce îl privește pe dl. Emil Constantinescu, liderul CDR, cu un discurs bine elaborat, subtil

și dur atunci cînd este cazul, demonstrează că este una din piesele de bază din angrenajul Convenției Democratice. Ar fi de dorit un adăos de luciditate, mai ales în activitatea de pe teren: în general oamenii sînt suspicioși, contrariți, decamăgii, și un cit de mic exces poate să dăuneze.

Acestea fiind spuse, eu închei aici, cu speranța că și în continuare în paginile revistei "22" își vor face loc idei noi, interesante, că din paginile sale va transpare același spirit modern, racordat la civilizația și valorile lumii libere.

04.07.1994

Băcșanu Ștefan, Gogoșu, Mehedinți

Rescrierea istoriei

Capitolul "Actul de la 23 august" din manualul de Istoria Românilor pentru cl. a XII-a, ediția 1993, autori Mihai Manea și Bogdan Teodorescu, autorizat de Ministerul Învățămîntului, a fost conceput în spiritul adevărului istoric în ceea ce privește datele. Redactarea cuprinde însă cîteva formulări care vor să păstreze înțelesuri date de istoriografia regimului comunist.

Astfel, în paginile 306, 310 și în pagina 311, manualul repetă cu insistență, de șase ori: "Lovitura de stat de la 23 august a fost urmată de insurecția armată", sau: "La 23 august 1944 s-a desfășurat o lovitură de stat, (...) urmată de insurecția militară în întreaga țară". În cele șapte zile, de la 24 august pînă la 30 august 1944, ci a durat izgonirea nemților din țară de către armata română, nu s-a semnalat nici o intervenție, la București sau în restul țării, a vreunei formații nemilitare împotriva regimului reprezentat în acele zile de către autoritățile existente în funcție. Armata germană aflată în țară era armată operativă și nu armată de ocupație, astfel că nu avea rolul de regim de ocupație sau autoritate.

Manualul nu dă nici un exemplu concret de insurecție din partea maselor populare. La pag. 311 se spune: "efortul militar s-a desfășurat în cooperare cu cetățenii pentru depistarea punctelor de luptă ale hitleristilor". Dar de la astfel de informații date de către locuitori, obișnuiți în cadrul oricărei acțiuni de cercetare în război, și pînă la insurecție, distanța este prea mare ca să poată fi puse cap la cap.

La pag. 305 autorii remarcă că termenul de insurecție a făcut parte din vocabularul Partidului Comunist Român în perioada regimului comunist și, totuși, în paginile mai sus arătate autorii și-au însușit formula insurecției armate, cîștînd să însinueze că 23 august a fost urmat de acțiuni ale maselor populare împotriva regimului și autorităților existente în acea perioadă. Nu este cîștînd de puțin adevărat! Populația a stat liniștită, lăsînd în seama armatei, credincioasă cuvîntului Regelui, toate acțiunile.

În cursul anului 1945, sub oblăduirea armatei roșii și la instigarea Partidului Comunist Român, au avut loc atacuri ale bandelor înarmate, formate din oameni fără căpătîi, împotriva unor prefecturi, primării și autorități, dar aceasta s-a petrecut în 1945 și în 1946 nu din propria inițiativă a populației, ci la îndemnul celor interesați să ajungă repede la putere. Istoria este obligată să arate limpede aceste evoluții pentru a nu fi confundate și amestecate în scopuri tendențioase, străine adevărului istoric.

La pag. 306, manualul afirmă: "Actul de la 23 august" a avut urmări foarte grave pentru viitorul țării". Care au fost aceste urmări foarte grave? A fost foarte grav faptul că s-a evitat ca teritoriul țării să devină teatru de război? Că s-a scurtat războiul în partea de sud-est a Europei? Că zeci de mii de vieți române, ruse, germane au fost crăpate?

Manualul însă a vrut să insinueze că un efect direct al actului a fost comunizarea țării; este o afirmație în afara contextului războiului și evenimentelor respective.

Statul îi spune lui Tito în anul 1945: "Acest război nu seamănă cu cele din trecut. Oricine ocupă un teritoriu impune acolo propriul său sistem social. Totuși lumea impune sistemul său social cît poate înainta armata sa. N-ar putea fi altfel".

Aceasta a fost concepția de bază sovietică.

La pag. 314, manualul afirmă: "A urmat însă o evoluție dramatică pentru poporul român, în care sub oblăduirea tacită a Marii Britanii și Statelor Unite, ce vinduseră România lui Stalin, s-a instalat prin forța Armatei Roșii și cu concursul comunistilor un regim politic și economic aservit marelui imperiu de la răsărit".

Oblăduirea evoluțiilor din România după 1 septembrie 1944 și mai ales începînd din 1945 nu a fost voită, nici dorită de occidentali, ci impusă de forța ocupanților sovietici, care își urmăreau scopurile fără vreun menajament față de Aliații lor. Occidentali aveau interesul principal de a termina războiul cu ajutorul rușilor aliați și nicidecum prelungirea lui prin tergiversări și discuții în afara scopului principal. Marea Britanie și Statele Unite au dus atunci politica favorabilă intereselor lor. Oare puteau puterile occidentale să-și sacrifice interesele lor, arătîndu-se ostile puterii sovietice numai de dragul dreptății pentru o țară care fusese pînă atunci și inamică? Aceasta ar fi fost naivitate din partea lor. Oricum, nu se poate afirma într-un manual de istorie că puterile occidentale au vîndut România lui Stalin. Interesul britanicilor pentru Grecia era atunci cu mult mai mare decît pentru o ipotetică influență pozitivă în favoarea României. Așa-zisul tirz dintre Churchill și Stalin pe faimosul petic de hirtie 1907 interes britanic în Grecia și numai 10% pentru România) reprezintă chiar realitatea politică la sfîrșitul celui război. Istoria nu poate trage concluzii din detalii, ci din ansamblul situației existente.

Însușirea remarcate în rîndurile de mai sus aparțin celor învățate și practicate zeci de ani în societatea noastră: așa-zisele jumătăți de măsură. Dar tineretul are nevoie de întreaga măsură a lucrurilor, pentru a cunoaște lumea la adevăratele dimensiuni și nu la acelea reduse de interese trecătoare și răufăcătoare.

Sperăm că ediția 1994 a manualului va face să apară adevărul cu tot aportul său de genezitate în raport cu această lume chinată și zbuciumată în urma deceniilor de siluire a conștiinței oamienilor.

Brasov, 29.XI.1993

Col. (r) VASILE ALEXANDRU
Cavaler al Ordinului "Mihai Viteazul"

În fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22.00-24.00.

TALK-SHOW-uri LIVE

FM 94,2 MHz

RADIO TOTAL

Luni: Ovidiu Ioanitoaia - Ofsaid
Marti: Cornel Nistorescu - Cîinele de pază
Miercuri: Carmen Bendovskî - Simț enorm și vîz monstruos
Joi: F.G. Mărculescu - Între Mercur și Jupiter
Vineri: TALK-SHOW și muzică cu Andrei Partos - Friday I'm love
Telefon: 637.37.90; 637.56.45

De ascultat, în fiecare zi, de luni pînă vineri, la ora 17.40, MICA PUBLICITATE GRATUITĂ

CITITORII NE RĂSPUND LA CHESTIONAR

Dragă redacție,

Scuzați-mi intimitatea! Voi răspunde pe scurt la toate întrebările din chestionarul "22".

I. Mă interesează: editorialul, accentele, lumea, comentariul economic al lui Ilie Șerbănescu. Cred că Dan Perjovschi trebuie să recidiveze în critica de artă. Așezarea lucidă a artei românești contemporane din catacombe în muzeele europene pare a fi un subiect interesant (nr. 24 a fost în acest sens incitător de critică).

II. Autori preferați: Horațiu Pepine, Radu Călin Cristea, Andrei Cornău, Ilie Șerbănescu... nu-mi vine să mă opresc.

III. Personalități în interviul săptămîinii: Alexandru Beldiman, președintele Uniunii Arhitecților din România.

IV. Teme noi: a) Problema noilor monumente (inclusiv experiențele clujene); b) Arhizarea și implicit anacronizarea arhitecturii ecleziastice de la noi. Trebuie menționat că mai toate vechile lăcașe de cult ce astăzi sînt monumente de arhitectură (pe care le imităm dezagreabil), la vremea lor erau construcții moderne (inclusiv din punct de vedere tehnologic); c) O analiză rece a fiecărui județ în parte ar fi de dorit, mai ales dacă s-ar apela la institutul de sondaje al domnului Pavel Cămpășanu.

Teme vechi: A fost vrododată Securitatea o instituție națională? Dar SRI-ul? Dacă se ajunge la concluzia aservirii, n-ar fi rău să judecăm puțin gâlăgia xenofobă din jurul ultimei instituții a partidelor cu români verzi și mari.

V. Ilustrația grafică este perfect adaptată conținutului revistei, superlativul fiind impudic (cu greu mă abțin să nu le folosesc).

VI. Despre literă nu mă pronunț în ultima vreme slăbindu-mi vederea. Ortografia? Noi sîntem români! Prietenul Dan Perjovschi,

Mă bucur că ai inaugurat (la cererea cetățenilor) o nouă rubrică desenată, la pagina "Curier" și mă simt măgălit că ai început cu mine (desigur, întâmplător). Lucrarea publicată se numește "Un zîmbet pentru liniștea noastră" și face parte din ciclul "Tot ei", prezentat în pușcăriile de la Sighet (etajul al II-lea) în cadrul Memorialului Istoric-Politic, manifestare organizată de Alianța Civică între 10 și 12 iunie 1994. Și celelalte lucrări pe care le-ai primit au figurat în aceeași expoziție și au constituit ulterior decorul celei de-a treia ediții a festivalului "Alegoria", ediție găzduită la Casa Cărții din Bistrița. În jurul clădirii a funcționat, pentru o singură zi, 15 iunie, zona liberă de lichelism. S-a citit "Apelul către licheli" și ne-am permis să recităm din inestimabilul discurs teoretic și practic al președintelui Iliescu, discurs de mulțumire adresat minerilor la 15 iunie 1990.

N-am putut invita pe nimeni pentru că n-am avut deloc bani. Organizatorii au fost: Mircea Oliv, Virgil Rațiu, Cornelia Tuță, un sobor de poezi, subsemnatul și alții mai deștepti decît noi. A fost prezent și SRI-ul, singurul organ abilitat pentru... etc.

Să mai auzim de bine,
Răzvan Tenie-Brădean și Bistrița

Interviu cu NESTOR RATES

Relațiile româno-americane

Dr. William Perry, ministrul Apărării al Statelor Unite, și-a început turneul său european în România. Uelele ziare românești au găsit o anumită semnificație în faptul că Bucureștiul a fost prima oprire a ministrului ameri-

can. Din ceea ce știți despre această vizită, credeți că a fost vreo intenție de ierarhizare în felul în care s-au înșiruit cele opt țări vizitate în itinerariul ministrului Apărării?

Ar fi greu de descifrat vreo tentativă de ierarhizare, atribuind vizitei la București o importanță mai mare pentru că a fost prima, iar vizitei la Roma, să zicem, o semnificație mai mică fiindcă a fost ultima. Grecia, Turcia și Italia sînt aliate ale Americii în NATO și, indiferent unde vor fi fost plasate în itinerariul d-lui Perry, au o pondere mai mare în politica externă și de securitate a Washingtonului decît România, Bulgaria sau Macedonia. A existat însă o logică în conceperea itinerariului. Conflictul din Bosnia fiind o chestiune de primă însemnătate și urgență în agenda ministrului american al Apărării, cunoașterea opiniilor și a disponibilităților de cooperare ale țrilor din proximitatea fostei Iugoslavii a fost natural să precedă vizita în Bosnia însăși.

Bine, să facem atunci abstracție de împrejurarea că Bucureștiul a fost prima escală. Vizita în România este, desigur, importantă, indiferent unde a fost plasată în itinerar. V-aș ruga să punctați semnificația ei principală.

Pe deplin adevărat, și importanța ei derivă, în primul rînd, cred, din faptul că astfel de vizite au fost foarte rare în cei aproape cinci ani care s-au scurs din decembrie 1989. Mai precis, la acest nivel nu a mai fost decît o singură altă vizită, cea a secretarului de stat american - pe atunci James Baker -, în februarie 1990. Baker a rămas la București numai cîteva ore. Nici Perry nu a stat prea mult - mai puțin de 24 de ore -, toate întrevederile lui (cu ministrul Apărării, Gheorghe Tinca, ministrul de Externe, Teodor Meleșcanu și președintele Ion Iliescu) consumîndu-se în limitele unei dimineți. Între Baker și Perry au mai fost și alți vizitatori americani de un rang mai coborît, cea mai proeminentă vizită din această categorie fiind cea a lui Lawrence Eagleburger, în mai 1992, cînd mai era secretar de stat adjunct (avea să devină curînd după aceea secretar de stat). Vizita ministrului Perry mai are, în al doilea rînd, și semnificația recunoașterii valorii strategice și geo-politice a României în această regiune turbulentă a lumii. Guvernul român a arătat o dorință foarte insistent exprimată de a intra într-o relație militară cu Statele Unite, cu o nerăbdare mai mare decît pare Washingtonul dispus să o pună în valoare. S-ar zice că Bucureștiul vrea să supraliciteze în această privință dorînd să obțină un avantaj față de țările Grupului de la Vișegrad, și Ungaria cu deosebire.

Din cite a rezultat din declarațiile oficiale, în afara unui amplu schimb de opinii asupra Bosniei, ministrul Perry și-a limitat discuțiile cu oficialitățile române numai la aspectele cooperării militare dintre țara sa și România, nu și la cele politice. Într-însă, este această informație exactă și dacă da, ce denotă ea?

Informația pare să fie exactă. Ea a rezultat și din răspunsul d-lui Perry la întrebarea pe care i-am pus-o la conferința de presă comună cu omologul său român, și din discuțiile particulare pe care le-am avut cu participanți americani la convorbiri. Dar merită reținută argumentația pe care a dezvoltat-o ministrul american cînd a răspuns întrebării mele, în sensul

că problemele militare au și ele o semnificație politică, iar cooperarea militară ar putea deschide calea pentru îmbunătățirea și intensificarea relațiilor politice dintre cele două țări. Apare foarte clar din ceea ce au spus oficialitățile americane în public și în particular că aspectul militar, cooperarea militară, este domeniul cel mai activ și cel mai promițător din relațiile actuale româno-americane. Acesta poate fi motivul pentru care în convorbirile de la București au fost evitate temele de divergență între SUA și România, care au figurat în vizitele recente ale unor demnitari români la Washington.

Care sînt aceste teme și ce pondere au în relațiile româno-americane?

În vizita efectuată de ministrul de Externe, dl. Teodor Meleșcanu, la Washington, în decembrie anul trecut, americanii au ridicat cu deosebire două teme de divergență: tentativele de reabilitare a Mareșalului Antonescu și prezența grupărilor extremiste în coaliția care susține actualul guvern român. Luna trecută, cu prilejul vizitei la Washington a ministrului apărării, dl. Gheorghe Tinca, a căpătăt o anumită proeminență îngrijorarea administrației americane că actualul guvern continuă într-un fel sau altul programul lui Ceaușescu de cercetări și fabricare a unor arme chimice. Dar dacă vorbim de aspectele politice, americanii rămîn preocupăți și de zig-zagurile reformei economice, de întirzierea privatizării, de inabilitatea factorilor de conducere ai țării de a deschide procesele politice de o manieră care să permită accesul spre guvernare a componentelor reformiste ale spectrului politic românesc. Astfel de probleme afectează inevitabil, direct sau indirect, relațiile româno-americane și explică de ce vizitele unor demnitari americani de rang înalt la București sînt așa de rare, iar o invitație de la Casa Albă pentru o vizită oficială a președintelui Iliescu la Washington întirzie atît de mult.

Credeți că numirea unui nou ambasador român la Washington în persoana fostului disident Mihai Botez ar putea contribui la activarea lor?

Rămîne de văzut. Dl. Botez nu preia oricum o relație în criză. Precedentul ambasador, dl. Aurel Dragoș Munteanu, a fost și el disident în perioada dictaturii. În opinia mea, el a contribuit mult la îmbunătățirea raporturilor româno-americane, nu atît prin ceea ce a fost în vremea dictaturii, cit prin relațiile excelente pe care și le-a creat cit a fost ambasador la ONU, într-o perioadă de mare frămîntare internațională datorată crizei din Golful Persic și prin rolul pozitiv pe care l-a jucat în calitatea sa de președinte al Consiliului de Securitate în luna botărtoare a crizei. Dl. Munteanu și-a clădit și o anumite credibilitate politică, departajîndu-se de cite ori a avut prilejul de cercurile extremiste din preajma Puterii. De altfel, odată eliberat de constrîngerile funcției pe care a avut-o, el a formulat o critică foarte severă la adresa guvernului actual și a politicii sale. În ce-l privește pe dl. Mihai Botez, talentele sale diplomatice rămîn abia să fie demonstrate. În orice caz, postul de la Washington nu mai este vacant, iar perioada de incertitudine care s-a prelungit mult mai mult decît ar fi fost înțelept din punctul de vedere al relațiilor româno-americane în sfîrșit.

A consemnat RODICA PALADE

ANDREI CORNEA

Împotriva istoriei

Cam toată lumea este de acord că vremurile pe care le trăim sînt "istorice". Dar dacă și cum se poate scrie istoria lor, dar și cea a perioadelor precedente - iată aspecte asupra cărora consensul dispore. Există chiar destule voci ce susțin diferite

forme de agnosticism sau măcar de scepticism istoric, voci cărora, din păcate, prea rar li se răspunde. Există, mai întii, ceea ce aș numi agnosticismul îndreptat împotriva istoriei recente. Se afirmă de către foarte mulți că nu se poate scrie obiectiv și imparțial decît istoria timpurilor de mult trecute; că dublul rol de actor și de spectator caracteristic perioadelor trăite ar fi incompatibil cu faimoasele *sine ira et studio*; în fine, că documentele esențiale nu ies la lumină decît multă vreme după dispariția emitenților lor. Obiecțiile mi se par neîntemeiate. De niciunde nu reiese că Tucidide care a scris despre lucruri trăite a fost un istoric mai rău decît Titus Livius, a cărui istorie se referă la perioade mult anterioare vieții sale. În fapt, Tucidide este mult mai "istoric" decît Titus Livius. Depărtarea de subiect aduce, ce-i drept, unele avantaje de perspectivă, dar privează de capacitatea plasării corecte în context. În anumite limite, calitatea de martor conferă forță și adevăr relatării, desigur dacă ea se cupleneză cu utilizarea adecvată a instrumentelor și a metodelor istoricului. Unele documente, într-adevăr, apar în lumină în timp, dar un număr mult mai mare dispar datorită trecerii aceluiași timp. Pe de altă parte, a studia numai evenimente vechi nu este deloc, în sine, o garanție de obiectivitate. Un secol și mai bine s-a scris în chip partizan, în Franța, despre Revoluția Franceză, din pricina intereselor și a patimilor politice contemporane istoricilor. La noi, analiza rolului monarhiei constituționale are justa apreciere a rolului mareșalului Antonescu sînt adesea pretexte pentru înfruntări violente între opoziție și guvernant. Dar chiar și despre Gelu și Memororut cît pot scrie cu obiectivitate în România ca și în Ungaria?

O altă formă, extrem de obișnuită, de scepticism, de fapt chiar de agnosticism istoric, pornește de la observația corectă că istoricii și teoriile istorice sînt adesea în contradicție asupra aceluiași mari chestiuni; de aici se deduce că istoria, mai nouă sau mai veche, este un veșnic proces de rescriere și reinterpretare, de unde orice certitudine și siguranță lipsesc. Istoria nu ar fi, așadar, o știință, ci o suită, fie și agreabilă și fascinantă, de opinii mai mult sau mai puțin probabile, ce trebuie, toate, privite cu scepticism și condescendență. Nu sînt de acord nici cu acest punct de vedere, deoarece el tinde să anuleze distincția dintre fapt și interpretare. Oricît de imprecis ar fi limita dintre cele două, oricît de mult s-ar strecura fie și în cel mai "obiectiv" fapt un anumit procent de interpretare, distincția ca stare dintre cele două nu poate fi anulată. Oricît de îndelungat s-ar putea discuta asupra naturii, cauzei și urmărilor unei suferințe, faptul suferinței rămîne indiscutabil. Cînd un om este lovit de o săgeată - se spune într-o parabolă budistă - a afla numele, pămîntul sau casta arcașului e important; dar esențial este că omul trage să moară în urma rănii. Este fals că istoria e în întregime incertă. Prin jocul mărturiilor, al confruntării documentelor celor mai diverse, aplicînd diverse metode critice, foarte multe lucruri pot fi stabilite cu mare siguranță. De ce exact au fost masacrați la un moment dat un mare număr de oameni rămîne subiect de discuție și de controversă, dar faptul că un număr de oameni nu fost ucigi și că alții au ucis, odată stabilit prin mărturie și documente suficiente nu mai poate fi pus la îndoială. Faptul crimei este cu adevărat important iar el poate fi stabilit dincolo de contro-

verse. Diferența dintre istoria adevărată și ideologie tocmai aceasta este: istoria rescrie interpretări, în timp ce ideologia rescrie fapte. Or, a confunda istoria cu ideologia, cînd nu este o naivitate, e - mă tem - încă o specie de ideologie.

Suspectez că nu o dată în spatele acestor forme de agnosticism stă o bine motivată teamă. Oameni, adesea sus-puși, categorici, clase dar chiar comunități întregi preferă ca "tribunalul istoriei" să-i judece peste una sau două sute de ani. Aceasta nu fiindcă ar miza pe obiectivitatea, chipurile, dată de distanța în timp, ci pe inevitabilitatea lor absenței de la proces. Or, spre a fugi de o confruntare directă la judecată nimic nu e mai elementar decît a-i discreditat din timp pe judecătorii

Perju

MĂRTI 12 IULIE

● Conferința de presă a PL '93

Liderul PL '93, Dinu Patriciu, a prezentat o serie de propuneri menite "să scoată CDR din starea de haos în care se află". Astfel, PL '93 propune: sistemul listelor comune în alegerile legislative; ierarhizarea partidelor din CDR în funcție de ponderea electorală; necesitatea ca deciziile politice să aibă la bază consensul.

● Ministrul Justiției acuză o emisiune "Duna-TV"

Ministrul Justiției, Ioan Gavril Chiușușan, consideră că un comentariu al postului TV "Duna" din Budapesta conține grave inexactități. "Afirmarea potrivit căreia procesele intentate în legătură cu evenimentele din 22 decembrie 1989 în localitățile Dealu, Zetea și Cristurul Secuiesc ar fi "falsă", este lipsită de orice suport juridic și moral. În toate cele trei cazuri, infracțiunile de omor au fost dovedite în mod neîndoielnic".

● Reuniunea Comisiei interministeriale România-Moldova

La Chișinău s-a desfășurat cea de-a patra reuniune a Comisiei interministeriale pentru relațiile dintre România și Republica Moldova. A fost reafirmat obiectivul strategic urmărit de cele două țări, respectiv consolidarea relațiilor economice și consolidarea spațiului cultural și spiritual comun.

● Arheologie la Cluj

Comisia Ministerului Culturii a aprobat începerea sondajelor arheologice în Piața Unirii din Cluj, fără ca aceste lucrări să afecteze în vreun fel statuia lui Matei Corvin. Președintele executiv al UDMR, Csaba Tokacs, consideră "foarte vagă" asigurarea dată de Ministerul Culturii de protejare a grupului statuar din Piața Unirii și precizează că situația în Cluj rămâne incertă.

MIERCURI 13 IULIE

● România la negocierile din Orientul Mijlociu

În urma unor demersuri diplomatice, România a fost admisă la negocierile multilaterale din cadrul procesului de pace din Orientul Mijlociu. Diplomații români vor participa la lucrările grupului de lucru privind cooperarea economică regională, resursele de apă, mediul înconjurător și refugiații.

● Numire la comanda Armatei a doua

General maior Nicolae Pastinică a fost numit comandant al Armatei a doua de la Buzău, care integrează militar 13 județe din estul țării, reprezentând aproximativ 25% din teritoriul țării. Funcția de comandant al Armatei a doua rămăsese vacantă în urma decesului generalului Gușe.

JOI 14 IULIE

● Alianța liberală

PNL și PAC au întemeiat Alianța civic-liberală, numită "Liberalii", protocolul de constituire fiind semnat de către președinții celor două partide, Nicolae Manolescu și Mircea Ionescu Quintus, la Sala Rondă a hotelului Intercontinental din București. Alianța nou creată este considerată de către cei doi lideri ca fiind primul pas pentru unificarea întregii mișcări liberale și binevenită pentru întărirea polului liberal în CDR.

După semnarea protocolului, PNLCD a anunțat public, prin persoana lui Dan Cristian Ionescu, membru în conducerea acestui partid, că va adera cit de curând la Alianța creată de PNL și PAC.

● PDSR își demite un prefect

În ședința Delegației permanente a PDSR au fost analizate rapoartele șefilor PDSR care au investigat activitatea câtorva prefecturi. În urma controlorelor s-a decis suspendarea din funcție a prefectului de Dolj, Alexandru Tobă, acuzat de abuz de funcție și trafic de influență.

● Întâlnire Marko Bela-Gyula Horn

La Budapesta s-a desfășurat întâlnirea dintre premierul Ungariei, Gyula Horn, și liderul UDMR, Marko Bela. Acesta din urmă a arătat că e foarte important ca între ungurii din afara granițelor și autoritățile de la Budapesta să existe o colaborare continuă. Guvernul ungar nu va tolera ca drepturile oricărui maghiar să fie în vreun fel stricte.

● PD dorește o nouă formulă guvernamentală

Printr-o declarație, Biroul Executiv al PD propune partidului de guvernământ să răspundă sincer "dacă dorește să colaboreze cu noi, cu celelalte componente ale Opoziției, în vederea adoptării unui program minimal de guvernare, până la viitoarele alegeri, pentru o adevărată reformă".

● Limba moldovenească, limbă oficială la Chișinău

Cu 81 de voturi pentru și 19 împotriva, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat articolul 13

al Constituției, care prevede că limba moldovenească este limbă oficială în stat.

VINERI 15 IULIE

● Președintele României operat de colecist

La spitalul "Elias", președintele Ion Iliescu a fost supus unei intervenții chirurgicale pentru colecistită acută obstructivă prin litiază. Operația s-a desfășurat normal, iar starea post-operatorie era normală.

● PSDR cere desființarea președinției CDR

Liderul PSDR, Sergiu Cuneșcu, s-a pronunțat pentru desființarea funcției de președinte al Convenției Democratice. Dl. Cuneșcu a cerut ca ședințele Biroului Executiv al CDR să fie conduse, prin rotație, de președinții partidelor membre ale Alianței.

● Guvernul prezintă programul de privatizare

Ministrul de stat Mircea Coșea a prezentat programul guvernamental de privatizare în masă. Vor fi emise certificate nominative de privatizare a căror valoare se va ridica la circa un milion lei și pe care orice persoană le poate folosi pentru cumpărarea de acțiuni. Nu se limitează numărul de certificate de proprietate care pot fi tranzacționate. La întreprinderile rentabile, capitalul social ce poate fi privatizat poate ajunge la 60%.

● Mihai Botez ambasador în SUA

Ambasador Statelor Unite de la București a anunțat vineri 22 iulie acordul în vederea numirii matematicianului Mihai Botez ambasador al României la Washington. Președintele Iliescu urmează să semneze decretul de numire a lui Mihai Botez, în prezent reprezentantul României la Națiunile Unite.

LUNI 18 IULIE

● Emil Constantinescu în Albania

Liderul Convenției Democratice, Emil Constantinescu, a început o vizită de două zile în Albania, la invitația președintelui Sali Berisha. Emil Constantinescu se va întâlni cu vice-prim-ministru în sarcină cu reforma, cu ministrul Învățământului, cu conducerea Universității din Tirana. La întoarcere, președintele CDR se va opri la Sofia, unde se va întâlni cu Filip Dimitrov, președintele Uniunii Forțelor Democratice din Bulgaria.

● PNTCD apără existența CDR

"În actualele condiții, cit timp va exista un criptocomunism în mentalități și în structuri, CDR e o necesitate", a arătat prim-vicepreședintele PNTCD, Ion Diaconescu. PNTCD nu acceptă liste separate în Convenție, acestea urmind să fie dictate de ponderea fiecărui partid în CDR. În aceste condiții, PNTCD nu poate scădea sub cota de 50%, cit a avut și la precedentele alegeri, consideră dl. Diaconescu.

● Întâlnire premier-prefecți

La Palatul Victoria s-a desfășurat o întâlnire a premierului Văcăroiu cu prefecții, având drept scop prezentarea programului de privatizare. Șeful Executivului a subliniat dificultățile întâmpinate în demararea acestui proces, dar și modalitățile pentru surmontarea acestora.

● UDMR a protestat la Washington

Într-un comunicat dat publicității, biroul de presă al UDMR anunță că vicepreședintele politic executiv al acestei formațiuni, Barna Boda, s-a întâlnit la Washington cu reprezentanți ai Secretariatului de stat pentru Afacerile Externe și membri ai Congresului american. Au fost prezentate, printre altele, recentele "măsuri antimaghiare, cum ar fi săpăturile proiectate în apropierea statuii lui Mathias Rex din Cluj, îndepărtarea inscripțiilor bi-

Adevărul literar și artistic, nr. 228

- Mateiu Caragiale victima unei "crime" literare?
- Panait Istrati și URSS
- Iosif Naghiu cu gluga pe ochi
- Albert Camus, ultimul roman: "Primul om"
- Dumitru Tinu: "Singer în oglindă"
- Cristian Tudor Popescu: Imposibilul probabil
- Magda Mihăilescu: Trageți în pianist
- Felicia Antip: Salman Rushdie și patriile imaginare

Din sumarul numărului viitor:

- Interviu săptămîinii: Nestor Rateș
- Avorturi și contracepție - anchetă
- Constantin C. Giurescu: "Cinci ani și două luni în penitenciarul de la Sighet"

lingve, proiectul Legii învățămîntului în curs de adoptare și alți factori mențiți a tensiona relațiile interetnice".

● Alegeri în Televiziune

În Televiziune au avut loc alegeri pentru desemnarea candidaților la cele două locuri din Consiliul de administrație rezervate propunerilor salariaților din cadrul acestei instituții. Lista propusă de Dumitru Iuga a obținut cîștig de cauză, cu următoarele rezultate: Lucian Pintilie (793 voturi), Gabriel Liiceanu (761), N.C. Munteanu (721), Octavian Paler (696). Parlamentul va confirma doi candidați din această listă, potrivit criteriilor sale.

Pagina realizată de

MARIAN CHIRIAC și RAZVAN BUTARU

DAN JITIANU: Jertfă la Epidaur

A pășit în Teatru (în Teatrul "Bulandra") într-un moment fundamental pentru spectacologia românească, numit generic "reoteatralizarea teatrului". Renunțase la arhitectură pentru că descoperise în scenografie profesiunea în care să-și poată mura singur întreaga responsabilitate. Și aceasta în ciuda faptului că totdeauna avea să lucreze solidar cu regizorul, căci "spectacolul prinde viață abia atunci cînd se produce sinteza de viziune".

Permanent era preocupat de ceea ce el numea "efectul vizual dinamic" - expresia plastică specifică unei montări care-i conferă deopotrivă unicitate și universalitate. Așa cum avea să se întîmple cu spectacolele carierei sale frînte bruse la 54 de ani, dar deja jalonată de memorabile performanțe: Lungul drum al zilei către noaptea, Cazul Oppenheimer, Hedda Gabler, Văluptatea Onoarei, Răceala, A treia teapă, Tartuffe, Cabala bigoților, Hamlet, Vasa Jelezova. O trilogie antică, Antigona.

Aceasta pentru că reușise să definească scenografia atît ca artă cit și ca știință nu doar pe scenă, ci și într-o suită de articole teoretice, în perspectiva unei cărți și cu nobila sa disponibilitate de export în tehnologia, dar și în istoria teatrului.

Pentru că de timpuriu avusese revelația esențială că topografia ambianței "fertilizează inspirația", organiza spațiile de joc uneori numai din volume de întinerie și lumină, substituindu-se în *spiritus loci*. De aceea probabil Soarta l-a ales pentru o ofrandă specială. Prospectînd marelui amfiteatru grecesc de la Epidaur în scopul transpunerii spectacolului Antigona din inima Bucureștiului în inima Templului sacru, avea să-și lase acolo sufletul pentru vecie... (Irina Corola)

Litera

NESTOR RATES/ România: revoluția încilcită

Cartea despre care Edward Luttwak (cercetător la Centrul de Studii Strategice și Internaționale, Washington) scrie, în 1991, că "reprezintă prima evocare convingătoare a revoluției din România" apare la Editura Litera la trei ani de la editarea ei în Statele Unite. Faptul că s-a luat o decizie de publicare după atâta timp arată două lucruri: investigația lui Nestor Rates a rezistat timpului și nimic esențial nu a fost relevat între timp cu privire la marile mistere ale revoluției.

Lucrarea cunoscutului redactor al *Europei libere* sintetizează, în câteva pagini, situația României în anul '80, descrie atmosfera care a premers revolta Timișoarei, urmărește cu minuțiozitate evenimentele din orașul martir, apoi din București, pe 21, pe 22 și în celelalte zile decisive ale lunii decembrie 1989. Sint evocate evoluțiile ulterioare alungării dictatorilor, acoperind, practic, întregul fenomen politic din 1990. În mod evident, Nestor Rates dorește să ofere cititorului american - căruia i-a fost destinată această carte - o imagine cuprinzătoare asupra revoluției române, ceea ce nu ar fi posibil fără o cunoaștere a condițiilor acestei revoluții. De asemenea, sensul și natura revoluției nu ar putea fi înțelese fără o evaluare a repercusiunilor ei. Minuțiozitatea la care autorul se simte obligat - dat fiind destinatarul acestei cărți - este însă binevenită pentru cititorul român. Sint convins că evaluarea la nivel global a regimului Ceaușescu nu a fost accesibilă tuturor celor care i-au suportat consecințele. Apoi, este evident că mulți dintre noi au uitat prea repede, în fața dificultăților și surprizelor create de o societate cu care nu aveau cum să fie obișnuiți, suferințele morale și materiale, ambele la fel de teribile.

Să revenim la cronologia cărții.

După excursul amintit prin România anilor '80, acasă "ca să de nebuni în care demenții conduceau azilul, iar interziții erau pedepși pentru a fi întreți la minte" (Ted Koppel), după o trecere în revistă a acțiunilor contestate anterioare, Nestor Rates recompune, oră de oră, evenimentele revoluției: formarea nucleului de protest, din jurul bisericii din Timișoara pe care reverendul Laszlo Tokes refuza să o părăsească, apoi transformarea acțiunii de solidaritate într-o răzmeriță, în data de 16 decembrie, mișcarea Timișoarei în 17 decembrie 1989, care avea să devină "cea mai singuroasă zi din istoria Timișoarei și ziua care a marcat sfârșitul dictaturii lui Ceaușescu". Sint analizate, în paralel, deciziile de la București, plecarea lui Ceaușescu, în ziua de 18 decembrie, la Teheran, "una dintre cele mai grave erori făcute de dictator în ultima săptămână în care s-a aflat la putere" (p.48) și ofensiva acestuia, la reînnoirea din Iran; discursul din 20 decembrie, seara, mitingul din 21, "grosala lui fatală", luptele din Piața Universității, fuga cuplului pe 22 decembrie. Transcrierea faptelor și a ipotezelor este făcută alert și cu siguranță; aceasta se bazează, pe de o parte, pe aflișmele investigației, pe de altă parte, pe riguroasa cu care sint separate datele sigure de ipoteze și speculații. Nestor Rates ne oferă o carte în stil occidental - sintetică, captivantă - dintre cele care apar rapid după orice eveniment spectaculos din lume, dar adaugă, la capătul unei investigații aproape exhaustive, profunzimea de care numai un analist de anvergură lui este capabil.

Importante, și nu întotdeauna amintite, sint informațiile privind agitația din CC, din 22 decembrie. Ca principal personaj al evenimentelor politice ale revoluției, Ion Iliescu se bucură de o prezentare relativ amplă. El reprezintă "conducătorul virtual" (conform titlului lui însuși): "În condițiile unui vid de putere care trebuia umplut și în absența vreunui alt lider sau grup suficient de puternic ca să revendice puterea, Iliescu nu avea practic nici un obstacol de surmontat și nici un rival de învinut." (p. 67) Nestor Rates are fără îndoială dreptate în privința unui alt diagnostic: "La acel moment, Securitatea era departe de a fi dizolvată, deși unele componente ale ei erau în derută. De aceea este absolut limpede că orice conducător nou ar fi avut nevoie de consimțământul cel puțin tacit al Armatei și al unor componente ale Securității". Totuși, tendința de a vedea evoluția evenimentelor, în privința acestui aspect, ca un rezultat necesar al situației existente nu trebuie exagerată. Ca și în cazul altor

fapte ale revoluției, formarea grupului care a luat puterea în 22 decembrie 1989 a depins de nenumărați factori obscuri, alături, care puteau schimba extrem de ușor destinul unui personaj sau al evenimentelor. (Apariția lui Ion Iliescu la televiziune a fost doar un pas, determinant dar nu decisiv, al ascensiunii sale. Ar fi suficient să mă refer la faptul că nu a fost lăsat să intre, în primul moment, în Comitetul Central, în ciuda rugămintilor și a prezentării pe care și-o făcea: "Eu sint tovarășul Iliescu". Ajuns la o poartă laterală, însoțit de Gelu-Voican Voiculescu și de profesorul Bucureșcu, el a fost lăsat să intre, până la urmă, în urma intervenției unuia dintre oponenții săi de mai târziu, Iulian Cornățeanu, lider al Grupului Independent pentru Democrație și, apoi, al Alianței Civice.)

Importantă este decizia de înțineri dintre "coloana" lui Dumitru Mazilu și "coloana" lui Ion Iliescu, pe culoarele Comitetului Central. Primul avea deja cu el o declarație și o listă de propuneri pentru conducerea unui Forum Civic, în care apăreau principalii opozanți ai fostului regim. Ele au fost preluate de către "mixture" celor două grupuri. Este încă o dovadă că Dumitru Mazilu a avut o influență considerabilă asupra standardelor care au determinat programul și structura Consiliului Frontului Salvării Naționale, în esență liberale. Îmi amintesc că Dumitru Mazilu a încercat mai târziu să implice foștii disidenți în activitatea curentă a Consiliului și să imprime acestuia o politică anti-comunistă. Eliminarea lui Dumitru Mazilu din poziția sa a constituit, cred și astăzi, un moment cheie al degradării situației, iar atacul "oportun" al României libere a rezultat dintr-o "intoxicare" pregătită, cu mare probabilitate, de către oamenii lui Ion Iliescu.

Nestor Rates știe să selecteze și să numească evidente. Această operație de inventariere a datelor stabile privind evenimentele din timpul și după Marea Revoltă trebuie repetată, pentru că doar ea poate să blocheze fanteziile care au inundat, literalmente, imaginea noastră despre ce s-a întâmplat. În capitolele despre teroriști se notează: "Dacă teroriștii voiau să destabilizeze noul regim, lucrul cel mai evident pe care ar fi trebuit să-l facă ar fi fost să încerce să ucidă nu simpli militari sau trecători civili, ci pe unii dintre noii conducători. (...) Dacă teroriștii aveau de gând să arunce țara în haos pentru a putea prevala, atunci ei ar fi putut tăia cablurile telefonice, perturba liniile de transmisie a curentului electric, sau ar fi putut doregla ori distruge transmisiile televizivului." (p. 75). "Un război de operată?". Se întreabă Nestor Rates. Investigațiile sale privind acțiunile între 22-25 decembrie, mercenarii străini ori fuga cuplului Ceaușescu dau mai curind un răspuns pozitiv acestei întrebări deloc teroie.

Clarificări, binevenite, face autorul în privința procesului celor doi Ceaușescu și a proceselor care au urmat. Ar trebui să fi fim recunoscători lui Nestor Rates pentru citatul memorabil din Paul Goma (apărut în *Lumea liberă*, New York, deal necunoscut majorității cititorilor români): "ei (cei care s-au grăbit să-l ucidă pe dictator) au realizat extraordinara, nemeșmentă și profund nemeritată performanță de a-i preface pe Ceaușești în ființe omenești" (p. 94). Mai scrie Nestor Rates: "... limitarea absurdă a acuzațiilor și lipsa oricărei cercetări serioase a actelor și crimelor regimului comunist a însemnat că acestea n-au fost decît tot o parodie bogată în pedepse și jalnie de sânge în învățăminte" (p. 95).

Este de notat modul foarte precaut în care sint prezentate, în carte, variantele privind conspirația/conspirațiile pe care s-ar fi bazat, după mulți, revoluția. Formulele devin, în capitolele pe acest subiect, dubitative: "Toate aceste argumente (rolul unguirilor și oferta sovieticilor de a acorda ajutor) ridică unele întrebări interesante, dar ele reprezintă probe insuficiente de convingătoare în favoarea unei teorii care ar reprezenta revoluția română ca fiind dirijată de Moscova" (p. 127) sau contrafactuale: "Dacă au fost acte ale unor agenți străini sau a existat vreo instigare de vreun fel (a acțiunilor de protest de la Biserica reformată din Timișoara), ele

trebuie să fi fost prea abile și insidioase sau periferice ca să fie observate de martori" (p. 129). Concluzia lui Nestor Rates privind teoria complotului este mai curind negativă. Dar, dintr-un instinct de ziarist cu o responsabilitate demult încercată, el nu afirmă și nu neagă nimic în mod abrupt, dacă nu are dovezi. Și totuși - paradoxal, așa mai spune - opiniile sale sint ferme și convingătoare: "Este neîndoielnic că grupuri mici de foste oficialități și ofițeri de rang înalt au conspirat cu intermitențe pe parcursul multor ani ca să-l debaroseze pe Ceaușescu. Nimic nu sugerează că ei ar fi avut vroadată o șansă de succes. (...) În orice caz, nu există absolut nici un indiciu că ei ar fi intenționat altceva decît să-l înlăture pe Ceaușescu de la putere și să-l înlocuiască cu un conducător adaptat vremurilor" (p. 140).

Care sint, după părerea autorului, principalele particularități ale puterii create după revoluție? Ele dau chiar titlurile unor capitole. Primul, păcatul originar, ar fi ilegitimitatea puterii. Apoi, obsesia puterii: "Ei au încheiat tranzacții pe care probabil că le-au regretat ulterior, au oferit privilegiile care le-au creat necazuri, au făcut alianțe care le-au legat mâinile sau le-au întârziat reformele și au permis sau chiar încurajat divisiuni provocatoare sau chiar insidioase, toate acestea cu un singur scop - de a păstra, de a apăra, de a-și extinde și de a-și consolida puterea" (p. 152). În al treilea rând, presiunea străzii. (Este semnificativă impresia pe care i-a lăsat-o autorului Piața Universității: "O atmosferă de mare entuziasm, de nobilă dăruire și de hotărâre de a cere instaurarea unei adevărate democrații a prevalat în timpul acelor nopți de primăvară de neuit" (p. 159)).

Nestor Rates analizează conflictul Armată-Securitate. Este o temă care mi se pare neclară: dihotomia ascunde tocmai detaliile esențiale, care ar rezulta prin numirea grupurilor de interese active, implicate în decizii și în conflicte și care nu pot reprezenta în mod omogen Armata și Securitatea. Mi se pare de asemenea că momentul creării SRI i se dă o atenție sub importantă lui. Este analizat doar în trecuță și, mai ales, fără referirea la aspectul semnificativ, divisiunea extremist-naționalistă începută înainte de 19-21 martie 1990, acutizată prin acțiunile singeroase de la Tirgu Mureș și transformată în timp în principalul instrument al restaurației. O ultimă observație "reticentă" privește evaluarea numărului de informatori. Nestor Rates afirmă: "Colaboratorii (Securității) și familiile lor s-ar putea să fi totalizat peste jumătate din populație..." (p.170). Este o cifră exagerată. Silviu Brucan indica în cartea sa (*Generația pierdută*) cifra de 700 de mii de informatori. Din analiza dosarului întocmit în 1968 împotriva lui Alexandru Drăghici - în care am putut să mă uit - am putut face, pentru acea perioadă, o evaluare de același ordin de mărime. Dar evident, acest aspect nu pune în discuție concluzia autorului, că numărul mare de informatori și familiile lor a avut și o importanță electorală.

Cartea lui Nestor Rates inventarizează, în final, principalele momente care au marcat evoluția României după victoria electorală din mai 1990 și pînă în primăvara anului 1991 - o fază neclară a evoluției politice. Viziunea pe care o are Nestor Rates asupra evenimentelor este însă foarte clară și (esențial) limpeză: ea nu rezultă din simplificări și speculații (așa cum se întâmplă cu aproape toate celelalte cărți care au ca subiect revoluția română), ci din severitatea investigațiilor și a interpretării.

România: revoluția încilcită s-a bucurat de o excepțională primire în Statele Unite: circa 10 recenzii, printre care una în prestigiosul *Foreign Affairs*. *The New York Review of Books* a calificat-o drept cea mai bună lucrare asupra istoriei recente a României. În 1992 cartea a primit premiul Academiei Româno-Americane. Cursivitatea scriiturii, vitalitatea ei, minuțiozitatea investigației, modul extrem de atent în care autorul se mișcă printre informații și speculații, capacitatea sa de a da nume esenței fenomenelor explică astăzi, și pentru cititorul român, buna ei primire în lume. Iar cartea mai are o calitate, oarecum surprinzătoare: este generoasă. Generoasă sint și ultimele cuvinte, de despărțire: "Pe termen scurt, în perspectivă sint noi pericole, traume, suferințe și incertitudine. Pe termen lung, însă, viitorul nu poate fi decît luminos pentru România - o țară de o mare frumusețe, cu bogate resurse naționale și cu oameni mindri. Pentru tot ceea ce a fost sau n-a fost, revoluția din decembrie rămîne punctul de cotitură".

GABRIEL ANDREESCU

ILIE ȘERBĂNESCU

Reîncepe bilciul

“uite reforma, nu-i reforma”

Există toate indiciile că o nouă ediție a bilciului “uite reforma, nu-i reforma” reîncepe. Protagonistii sînt aceiași: autoritățile de la București și marile organizații financiare de la Washington, de care depinde finanțarea externă. Ediția de anul trecut s-a inaugurat prin primăvară și a durat, în fața sa de viri, cel puțin opt luni, încheindu-se cu victoria FMI și înfrîngerea Guvernului și Băncii Naționale care, speriate de perspectiva blocării oricărui acces al țării pe piețele financiare internaționale, au acceptat, cu inima îndoită și îndoliată, condițiile firești și necesare ale unei reforme care să realizeze un echilibru relativ la nivelul macroeconomic. Ediția ce demarează în această vară pare că va dura mai mult și va fi mai agitată. Și, după toate probabilitățile, se va încheia cu înfrîngerea Băncii Mondiale și cu victoria decisivă a autorităților de la București nu asupra acestora, ci asupra economiei românești. În sensul că, fără indispensabila asanare la care ar duce-o restructurarea și privatizarea, aceasta va fi lăsată văduvită de orice șansă în necrutătoare competiție internațională actuală și cu atât mai puțin în cea viitoare, care se anunță și mai aspră.

Un meci absurd

Nu intenționăm să ridicăm în slăvi FMI și Banca Mondială sau să ignora problemele acestor instituții cu alte țări ale lumii. În cazul României însă, rolul lor este salutar. După așa-numita revoluție din decembrie '89 autoritățile române, fără se le fi obligat cineva, s-au angajat în fața comunității internaționale să ducă România către o economie de piață. FMI și Banca Mondială au luat de bun angajamentul respectiv și nu fac altceva decît să lege de îndeplinirea acestuia finanțarea pe care autoritățile de la București le-o cer. Autoritățile de la București cer de la aceste instituții bani pentru promovarea trecerii la o economie de piață, dar tocmai acest lucru nu-l fac. Toate reformele într-o stare direcție sînt în mod absurd scosese cu forțarea de către străinătate, încheie prin intermediul instituțiilor respective, în loc de a fi produsul normal al acțiunii din interior, rezultat al voinței politice în direcția reformei și al convingerii că este vorba de o necesitate inevitabilă.

Pentru a fi fără echivoc, în cazul României nu există o înfruntare de fond între autoritățile de la București și instituțiile financiare de la Washington. Este vorba de fapt de o înfruntare a autorităților de la București cu reforma spre o economie de piață, văzută ca un adversar. FMI și Banca Mondială sînt purtătorii de cuvînt ai reformei și pîrînd astfel că autoritățile de la București cu ele s-ar înfrunta.

Oricum însă, instituțiile respective au ajuns singurii apărători și promotori ai reformei în România. Populația nu poate juca un asemenea rol pentru că nu-i este clar că durerile economice și sociale pe care le cunoaște se datorează tocmai jumătăților de măsură pe calea reformei, fiind gata să creadă diversivuna că motivul ar fi, dimpotrivă, prea multă reformă de pînă acum. Și nu există șansa ca populația să-și schimbe percepția, pentru că pur și simplu este ținută departe de o înțelegere corectă a problemelor de către o putere care are interesul de a lăsa totul în coadă, de o televiziune aservită complet acestor comandamente ale Puterii și de o presă esuată, poate nu intimplător, în derizoriu și colateral și care funcționează pe principiul “pline și circ”. Iar Opoziția – mai puțin importantă, mai slabă și mai dezmembrată decît oricînd – constituie de fapt marea absență în influențarea unei schimbări spre normalitate în România.

Miza: industriile falimentare

Motivul pentru care deznodămîntul în noua ediție a înfruntării dintre autoritățile de la București și instituțiile financiare de la Washington pare că va fi altul decît cel din runda trecută nu este greu de deslușit. Miza este în fond aceeași, dar modul concret în care se pune acum este foarte diferit. Miza are un nume precis: industriile falimentare. Motivele ideologice au jucat și joacă un rol, este de presupus, foarte însemnat, ca și teama de nemulțumirile sociale pe care le-ar putea antrena abandonarea acestor industrii. Fără îndoială, este vorba și de considerente electorale. Nu mai puțin important este însă și faptul că scoaterea din joc a industriilor falimentare ar prăbuși un întreg eșafodaj de interese politice pe care se bazează actuala putere. În sfîrșit, s-a dovedit că în cercurile înalte ale Puterii s-a contat și se conțază pe reinvierea piețelor rușești ca debuse pentru industriile românești fără defacere, dar despre care se tot spune că ar fi minunate dacă ar avea defacere.

Înutil de subliniat că nici o întreprindere nu a fost declarată în stare de faliment, cu toate că atîtea și atîtea sînt de fapt în această situație, iar producția industrială s-a prăbușit la jumătate față de '89. În raport cu falimentul real din industria românească, șomajul existent este derizoriu. Practic, nimic nu s-a schimbat în industria românească. Structurile fizice – adică ramuri, întreprinderi, ac-

tivități – au rămas aceleași. Nici o șansă de revitalizare nu există în absența unei asanări. Și orice creștere a producției este un fenomen negativ, întrucît reprezintă activizări ale structurilor neprofitabile. Au fost imaginate tot felul de modalități prin care să se întrețină, mascat, aceste industrii: manevrarea cursurilor de schimb valutar, creditele neperformante, acceptarea de datorii niciodată achitabile între întreprinderile de stat, care au dat naștere la așa-numitul blocaj financiar, dar care reprezintă o modalitate de finanțare a producției pe stoc și deci de subvenționare a industriilor fără piață. Inflația ruinătoare și degradarea masivă a cursului leului își au cauzele principale în aceste subvenții camuflate.

Acum cuțitul a ajuns la rădăcina

Acum autoritățile de la București nu ezită să se fălăcescă cu succesele nesperate realizate pe mîna politicii FMI în direcția stabilizării macroeconomice și nu au nici un fel de stringeri de inimă în a-și trece integral în cont reșitele: temperatura inflației și relativa stabilizare a cursului leului. Ele nu pot însă să nu realizeze că actuala stabilizare macroeconomică este precară tocmai pentru că nu provine dintr-o schimbare în economia reală. Și că, fără schimbări în economia reală – adică prin coborîrea reformei la nivelul microeconomic, al întreprinderii – această stabilizare se va pierde curînd. Reforma la nivel microeconomic înseamnă restructurare și privatizare, presupunînd asanarea economiei de industriile falimentare.

După îndelungate și extrem de costisitoare amînări, s-a ajuns exact la ceea ce trebuia făcut încă de la început: o asanare pas cu pas (în total de o dată nu se poate economice și social!) a industriilor falimentare. Acest guvern, sau oricare altul ar fi, tot la decizia asanării este obligat să ajungă, indiferent dacă vrea sau nu. Problema este doar că actualele autorități de la București, din motivele anterior menționate, nu vor. Dacă nici acum autoritățile de la București nu vor să întreprindă reforma în economia reală, România se va urca definitiv în trenul care merge înapoi spre zona imobilă, lipsită de șansă și speranță de evadare, din lumea a treia. Deși împotriva acestei perspective ar trebui să se lupte, autoritățile de la București încearcă din nou să păcălească FMI-ul și Banca Mondială, care însă le reamintesc cu aceeași obstinație – căci de-acum știu și ele bine jocul! – angajamentele asumate de înșăși partea română prin Executivul în funcție la Palatul Victoria. Și aceste angajamente spun așa: operaționalizarea legii falimentului pînă în august; “demonopolizarea” pe baza unei legi a concurenței pînă în noiembrie; privatizarea a circa 2.500 de societăți comerciale pînă prin februarie '95. Pentru că Parlamentul a intrat în vacanță și o lege a falimentului nu mai poate fi dezbătută eventual decît în toamnă, vîrsarea în continuare a fondurilor în contul creditului aprobat de la FMI a fost deocamdată suspendată. Iar Banca Mondială și-a reînnoit clar poziția, odată cu respingerea programelor guvernamentale de privatizare în formele lor actuale: creșterea pe termen lung pentru România operență doar în cazul în care ritmul de pînă acum, apropiat ca dezamăgitor, al privatizării va fi accelerat semnificativ.

CDR înainte de limpezirea apelor

La viitoarea ședință a Biroului Executiv al CDR, formațiunile cu alcătuișese această alianță vor încerca să înlăture divergențele ce macină atît imaginea, cit și activitatea Convenției.

● PNTCD, cel mai puternic partid al Opoziției, creditat cu o popularitate de 14% în ultimul sondaj IRSOP, consideră necesară introducerea unei ierarhizări a ponderii formațiunilor ce compun CDR. Corneliu Coposu, președintele PNTCD, preconizează “întocmirea unui protocol care să stabilească raporturile între forțele politice participante la alianță”. Apreciind ca neviabil sistemul luării hotărîrilor prin consens, liderul țărănist propune drept criterii de departajare între formațiuni adăugarea unor puncte care “să plaseze fiecare formație pe scara ierarhică a propriei valori electorale”. Numărul de puncte acumulate va da fiecărei formațiuni dreptul la un număr mai mare sau mai mic de voturi în cadrul Biroului Executiv al CDR. Întocmirea programului de punctare este excesiv de scrupuloasă, dacă ne gîndim că au fost luate în calcul mitingurile efectuate, cuvîntările, interviurile, și participarea la simpozionoane. Adoptarea acestui sistem de punctaj în Biroul Executiv al CDR ar asigura o poziție dominantă a PNTCD, prin care s-ar da posibilitatea impuneri politicii acestui partid în Convenție. Stabilirea candidaturilor la viitoarele alegeri administrative și legislative s-ar face în funcție de aceeași ierarhizare a ponderii politice a formațiunilor ce fac parte din CDR.

● PL '93 preconizează tot o ierarhie în Convenție, dar care să aibă în vedere ponderea electorală în urma viitoarelor alegeri locale. Formațiunile din CDR vor participa pe liste proprii la alegerile locale, dar fiecare dintre ele se va angaja să susțină în turul doi candidatul cel mai bine plasat. În continuare, partidul condus de Dinu Patriciu prevede un sistem de punctaj asemănător cu cel al PNTCD, dar mult mai simplificat. PL '93 susține adoptarea hotărîrilor în

Executivul CDR prin consens (în confirmare cu propunerea PAC), pînă la stabilirea ponderilor politice, și mai susține protocolul de funcționare a Convenției Democratice, îmbunătățit cu propunerile de mai sus.

● Sergiu Cuneșcu (PSDR) și Nicolae Cerveni (PNLCD) doresc ca alianța să funcționeze după principiile următoare: CDR este o alianță bazată pe egalitatea formațiunilor, iar problemele de dimensiune numerică se vor pune în perioada stabilirii listelor pentru alegeri. Sergiu Cuneșcu consideră necesară întocmirea unui nou protocol de funcționare a Convenției, care să cuprindă cele două principii și în plus să stabilească ca președinția CDR să fie deținută, prin rotație, de către fiecare dintre formațiuni, ceea ce ar pune sub semnul întrebării poziția de președinte a lui Emil Constantinescu, iar Nicolae Cerveni, din contră, consideră bun actualul protocol, opunîndu-se în același timp ideii de conducere prin rotație.

● Alianța Civică susține protocolul CDR din 1993 și crede necesară desemnarea candidaților conform unei grile valorice neprecizate. Criteriul valorii candidaților reprezintă un punct de vedere comun cu cel al PAC.

● PAC, la rîndul său, vede CDR ca pe o alianță între egali, în care adoptarea tuturor hotărîrilor să se facă prin consens. PAC dorește ca PNL, cu care, săptămîna trecută, a constituit Alianța Civică-Liberală, să intre în Convenția Democrată. Eventuala intrare a PNL în CDR ar reprezenta mai mult decît simpla prezență în această alianță a încă unei formațiuni liberale. Alianța Civică-Liberală, și deci PAC, ar avea o pondere mai mare în CDR în cazul adoptării sistemului de punctare al țărăniștilor, datorită numărului mai mare de primari, viceprimari și consilieri alegeți în '92. Rămîne să vedem dacă propunerea de reprimire a PNL în Convenție va fi susținută “necondiționat” de către PNTCD, așa cum a afirmat Corneliu Coposu.

Problemele formațiunilor din CDR sînt: 1. felul în care se vor lua deciziile, prin consens sau prin vot; 2. dacă deciziile se vor lua prin vot, felul în care se va stabili ierarhia ponderii voturilor fiecărei grupări din Convenție.

RĂZVAN BUTARU

SPERANȚA DE VIAȚĂ ÎN ROMÂNIA

Implozie demografică

În ultimii 20 ani, sporul natural al populației (reprezentând diferența între numărul născuților vii și numărul decedaților) a scăzut continuu în România: 10,4% locuitori în 1975; 7,6% în 1980; 4,9% în 1985; 3% în 1990. Începând cu 1992 valorile au ajuns sub zero, numărul copiilor care se nasc fiind mai mic decât numărul oamenilor care mor. Consecința pe termen lung este îmbătrânirea populației. Oamenii care muncesc vor trebui să întrețină un număr tot mai mare de vârstnici, ceea ce va genera instabilitate socială. Demograful estimează că, dacă sporul natural al populației va continua să scadă în același ritm, populația României va ajunge (de la 22,7 milioane în prezent) la 19-20 milioane în anul 2.000.

De ce scade natalitatea?

Apariția unui spor natural negativ al populației se datorează, în principal, scăderii accentuate a natalității, fenomen despre care am aflat amănunte de la dl. academician Vladimir Trebici, președintele Comisiei de demografie a Academiei Române. Natalitatea a scăzut de la aproximativ 16% în 1989, la 11% în prezent. Dacă în urmă cu câțiva ani femeile erau nevoite să aibă mai mulți copii, astăzi cele mai multe femei doresc doar un copil. Excepție fac romii, adventiștii, baptiștii, pentecostalii etc., singurii care mai fac azi copii în regim de fertilitate naturală. Rata totală de fertilitate (numărul mediu de copii pe care i-ar naște o femeie în timpul perioadei fertile - 15-49 ani) era în 1989 de 2,19 copii la o femeie. Pentru a păstra constantă structura pe grupe de vârstă a populației sînt necesari 2,16 copii la o femeie. Din 1990 pînă în 1994 acest indicator a scăzut sistematic: 1,85 în 1990 și 1,45 conform ultimei estimări, situîndu-se tot timpul sub nivelul de înlocuire a generațiilor. În perspectivă, acest lucru înseamnă că nu se poate asigura reproducerea simplă a populației.

Rata natalității se corelează cu mediul de viață și nivelul de instruire; femeile din mediul rural și cele cu grad de instruire redus au, în general, mai mulți copii decât femeile din orașe și cele cu nivel ridicat de instruire. Același lucru se întîmplă și la nivelul țărilor: țările subdezvoltate au o natalitate mare, iar cele dezvoltate una mică. Deși o rată a natalității de 11% ne apropie de țările dezvoltate, cauzele care duc la aceste fenomene sînt total diferite. Nu este vorba de o apropiere între nivelele de civilizație. Fostele țări comuniste asociază, paradoxal, tendințe și indicatori caracteristici țărilor dezvoltate (natalitate scăzută) cu alți specifici țărilor subdezvoltate (mortalitate infantilă crescută).

În cazul României, scăderea natalității e determinată în principal de cauze socio-economice (sărăcie, șomaj, asistență medicală deficitară etc.), asociate cu cauze de ordin psihologic: stres, nesiguranța zilei de mîine, tendința de a face exact opusul a ceea ce era obligatoriu pînă mai ieri etc. Nu există pînă în prezent studii care să analizeze ponderea fiecăruia dintre acești factori.

Față de alte țări cu tendință descendentă a ratei natalității și a sporului natural al populației, gravitatea vine în cazul României din prăbușirea acestor indicatori în anii de după revoluție și din lipsa unei perspective de redresare a lor în viitorul apropiat. Îmbunătățirea acestor indicatori nu se poate face decît printr-o politică coerentă a Guvernului, de creștere a natalității. Care nu înseamnă măsuri aberante de tipul celor luate de Ceaușescu, ci, în primul rînd, sprijinirea tinerelor familii (acces la o locuință, reducerea șomajului în rîndul tinerilor etc.) și a familiilor cu copii (valori substanțiale ale alocațiilor pentru copii și ale ajutoarelor de sprijin pentru familiile cu mulți copii) etc. Nici unul din guvernele post-revoluționare nu a avut o politică demografică coerentă, cum au majoritatea țărilor dezvoltate, mai precis nu a avut nici un fel de politică demografică. Singura măsură post-revoluționară luată în acest domeniu a fost abolirea, în decembrie 1989, a decretului 770/1967 ce interzicea avorturile.

Protecția socială a copiilor este inexistentă

Statul român ajută familiile cu mulți copii cu o alocație de 400 lei pentru fiecare copil, acordată mamei cu trei sau patru copii, și 500 lei pentru fiecare copil, acordată mamei cu mai mult de cinci copii. Acest "ajutor" se datorează lui Ceaușescu, conform decretului 410/1985. Actualei guvernări, copiii trebuie să-i mulțumească pentru alocația de stat de 6.000 lei, acordată prin Legea 61/1993. (R.B.)

Valoarea actuală (6.000 lei) a alocației de stat pentru copii nu e de natură să încurajeze natalitatea. Ce se mai poate cumpăra cu această sumă devenită azi simbolică? "Dificultățile financiare" au ajuns să acuze orice. Numai că majorarea alocațiilor a fost mult mai redusă decît a salariilor și pensiilor. Copiii au fost neglijăți, pentru că ei nu poartă în stradă să-și ceară drepturile. Cuantumul alocației în raport cu salariul mediu este în România cel mai scăzut dintre țările post-comuniste. În Ungaria alocația reprezintă peste 40% din salariul mediu, în Cehoslovacia 25%, în Bulgaria 20% iar în România doar 5%.

Mortalitatea infantilă - penultimul loc în Europa

Prof.dr. Adrian Georgescu, directorul Institutului pentru ocrotirea mamei și copilului, ne-a pus la dispoziție datele pe care le prezentăm în continuare. Mortalitatea infantilă (numărul de copii care mor în perioada 0-1 an, raportat la 1.000 născuți vii) a scăzut progresiv în ultimele decenii: de la 75% în 1960; 50% în 1970; 30% în 1980; 27% în 1990, pînă la 23% în prezent. Deși importantă, această scădere nu e suficientă pentru a apropia România de nivelul țărilor dezvoltate, valorile actuale fiind la nivelul celor din țările slab dezvoltate. În Europa, acest indicator ne situează pe penultimul loc, înaintea Albaniei.

Mortalitatea infantilă în Europa în 1989 (în‰)

România	26,9
Jugoslavia	24,5
Germania	7,5
Polonia	16
Elveția	7,3
Olanda	6,8
Finlanda	6,1

Factorii care condiționează mortalitatea infantilă sînt, în principal, socio-economici (70-75%) și medico-sanitari (15-20%).

Mortalitatea infantilă pe grupe de boli și țări, în 1990 (în‰)

	boli infecțioase și parazitare	boli ale aparatului respirator	anomalii congenitale
România	1,9	10,6	4
Austria	0,1	0,2	2,4
Anglia	0,2	0,4	1,8
Finlanda	0,03	0,1	2,1
Grecia	0,2	0,3	3,5
Polonia	0,6	0,9	4,3
Ungaria	0,2	0,9	3,5

Mortalitatea infantilă ridicată, prin boli infecțioase și parazitare și boli ale aparatului respirator, este caracteristică țărilor subdezvoltate. România înregistrează la acești indicatori valori de 10-25 ori mai mari decît țările Europei occidentale. S-a constatat că, indiferent de boala ce produce moartea, 1/3 din cazurile de mortalitate infantilă din România se datorează unui teren distrofic, distrofiile generată de un nivel socio-economic redus.

Speranța de viață la naștere ne plasează tot pe unul din ultimele locuri în Europa: 69,5 ani pentru ambele sexe, 66 ani la bărbați (penultimul loc în Europa) și 73 ani la femei (ultimul loc în Europa).

Speranța de viață la naștere în Europa, 1992, conform OMS

	bărbați	femei
România	66	73,3
Polonia	66,7	75,8
Bulgaria	67,8	74,8
Cehia	68,5	76,6
Danemarca	72,2	78,1
Austria	72,9	79,5

Cauza principală a acestei speranțe reduse de viață este mortalitatea ridicată, atît cea infantilă, cît și mortalitatea copiilor și adulților sub 65 de ani.

Date despre mortalitate ne-a prezentat dl. prof. dr. Manole Căciu, directorul Institutului de Igienă și Sănătate Publică. Mortalitatea generală ne plasează pe locul 4 în Europa. Valori mai mari ca noi la acest indicator au Bulgaria, Ungaria și Danemarca, în aceste țări mortalitatea ridicată datorându-se unei proporții mari a populației vîrstnice. Îngrijitoare în cazul României este tendința de creștere în ultimii ani a mortalității, fără a avea o îmbătrînire a populației; mortalitatea (numărul de decedați la 1.000 locuitori) era 8,7 în 1960; 9,5 în 1970; 10,4 în 1980; 10,6 în 1990 și peste 11 în prezent (conform Centrului de Calcul și Statistică Sanitară al Ministerului Sănătății). Această evoluție a mortalității este consecința unor fenomene cumulate: alimentație insuficientă și de proastă calitate, condiții de locuit necorespunzătoare, stres, poluare, accesibilitate redusă la serviciile medico-sanitare, stil de viață defavorabil sănătății etc. Acești factori acționează de peste 20 de ani asupra populației și multe din efectele lor se fac simțite doar în timp.

Nivelul de trai ridicat, element de stabilitate demografică

În Marea Britanie sporul natural al populației este pozitiv (mai multe nașteri decît decese), dar nu datorită unei excesive rate a natalității, ne informează Fiona Bristow, directoarea "Clinicii de planificare familială" din București, înființată de Fundația britanică Marie Stopes. Marea majoritate a familiilor britanice au unul, doi sînu, mai rar, trei copii. Sporul natural se pozitivă datorită creșterii speranței medii de viață, ce are la bază ridicarea nivelului de trai. Cu alte cuvinte, rata mortalității în rîndul populației britanice a scăzut mult, datorită nivelului socio-economic ridicat. (R.B.)

Prăbușirea indicelui demografic

Studiul întreprins de psihosociologul Valentină Negrițoiu de la Institutul pentru ocrotirea mamei și copilului arată principalele cauze pentru care la noi se nasc tot mai puțini copii.

Conform statisticilor, 58,5% din femeile aflate în perioada fertilă și 42% din mamele cu un copil nu-și mai doresc să aibă alți copii! Observația este valabilă și pentru intelectualii, mai ales cînd mama are idealuri socio-profesionale din cauza cărora renunță de tot sau parțial la maternitate.

Pe măsură ce cuplul este mai înstărit și capabil de a crește mai mulți copii, se oprește tot în un singur descendent. Chiar și cuplurile înstărite provenite din rîndurile minorității romilor (considerată a fi o minoritate cu o natalitate relativ ridicată) se opresc la cel mult doi copii.

Motivul cel mai pregnant pentru care pentru care românii nu vor să aibă copii este reprezentat de lipsa posibilităților materiale (locuință, siguranța locului de muncă, mijloace de întreținere a copilului etc.). Accentuarea sărăciei în rîndul populației este un element determinant pentru a hotărî un cuplu să nu aibă nici măcar un copil (cel puțin pentru o vreme mai mult sau mai puțin îndelungată). De multe ori se ajunge la imposibilitatea fizică de a mai avea un copil, existînd un mare număr de femei ce nu mai pot rămîne însărcinate în urma avorturilor repetate.

Un procent însemnat de cupluri amîna realizarea dorinței de a avea copii și în ideea de a se bucura un timp mai îndelungat de independență după ce au ieșit de sub autoritatea părinților și în plus de a trăi o viață lipsită de grijile produse de un copil. (Răzvan Butaru)

Pagină realizată de OANA ARMEANU

PETRE MIHAI BĂCANU

“DIN 22 DECEMBRIE '89 TRĂIESC ÎN PUBLIC”

- interviu realizat de RODICA PALADE -

“Într-o societate civilă, mai importanți sînt cei care FAC”

Domnule Petre Mihai Băcanu, pentru următoarele șase luni îndepliniți funcția de președinte al Alianței Civice. Ce proiecte aveți pentru onorarea mandatului?

Obiectivele pe termen lung sînt educația civică și politică. Încercăm să formăm spiritul public, pentru ca omul să înțeleagă libertatea, care este iluzorie dacă nu este generală, să știe ce înseamnă responsabilizarea comunității. Libertatea trebuie să ne aparțină, pentru că ne-am cucerit-o, noi, tineri și bătrîni, buni și răi, de stînga sau de dreapta, neutri față de orice culoare politică, săraci sau înstăriți, învățați sau mai puțin instruiți. AC rămîne, în continuare, casa tuturor celor care cred în valorile umanității, ale credinței și democrației, și concentrează forțele active și responsabile ale societății în jurul ideii de solidaritate civică. Evident, partea activă a AC este intelectualitatea, care acum are motivația de a participa la viața socială, dar și știe cel mai bine să analizeze realitatea. Uneori, parte din realitate este și lupta organelor, lupta pentru interese mărunte. Forțele civice nu fac altceva decît să tragă de mîncă pe tîderii Opoziției - pentru că ei le sînt mai aproape - să se concentreze pentru dobîndirea unei unități fără fisură a forțelor de opoziție.

Avem, evident, și proiecte de lungă durată. Memorialul de la Sighet a fost propus Consiliului European în '93, acum ajungînd destul de departe. Pe această temă, a fost în România și o delegație a CE, al cărei raport a fost pozitiv și va fi luat în considerare. Sperăm ca pînă la iarnă să reparăm acoperișul clădirii, aflat acum în continuă degradare. Am obținut de la Ministerul Justiției promisiunea că nu va fi transformată în închisoare de drept comun. Se profilează, astfel, un adevărat loc de reculegere, dar și de documentare asupra gîlăgului românesc și est-european. Vom întări și departamentul de istorie orală al AC care, alături de cercetători de la AFDR, adună mărturiile de la supraviețuitorii din închisori, din rezistență, colectivizare etc. Mărturiile pentru centrul de studii al Memorialului. Pînă acum am organizat două simpozioane la Sighet, unul acesta - unul internațional. Am stabilit legături cu cercetători de la "Carta" din Varșovia și "Neues Forum" din Berlin, care au preocupări similare. Spre a susține Sighetul, prin contribuții din interior și exterior, am creat Fundația Academia Civică, de care se ocupă acum Ana Blandiana. Are, pînă la această oră, două reprezentanți, în Franța și Germania. Fundația mai are departamente economice, juridice. Intenționăm să edităm mai multe manuale despre democrație, vom începe cu un compendiu de educație civică. Vom edita și broșuri despre istoria necunoscută a secolului nostru. Dorim să extindem centrele medicale sociale ale Alianței, de genul celor care funcționează în București, pe str. Batistei nr. 24, și în Timișoara și Alba Iulia, și care, după cum se știe, acordă asistență medicală și socială nevoiașilor. Și de acum încolo vom continua "Dialogurile Alianței Civice", care s-au dovedit cele mai eficiente căi de comunicare și cu oameni care nu erau, neapărat, opoziționi ai puterii actuale. În rest, facem ceea ce am făcut și pînă acum: aplicarea legilor, reconstituirea dreptului de proprietate, realizarea unei reale economii de piață, luptăm împotriva corupției și incompetenței, într-un cuvînt pentru refacerea societății civile și a statului de drept.

Sînteți președinte și director executiv al "României libere" și, acum, președintele AC, dar și membru în Comitetul executiv al CDR. Reușiți să vă păstrați obiectivitatea, distanța de jurnalist, avînd în paranteză și aceste funcții?

Din 22 decembrie 1989, ora 14, cînd am părăsit închisoarea Securității din Calea Rahovei nr. 37-39, am avut conștiința că trăiesc în public. Am ajuns la

închisoare pentru că m-am grăbit cu vreo doi ani. Am crezut că nu mai trebuie să existe secrete, că trebuie să dezvăluim răul și presiunile ticăloase ale comunistului asupra oamenilor. Din 22 decembrie '89 trăiesc în public, fac parte din societatea civică. Acum, și într-o calitate și în alta, mă consider reprezentant al părții civile. "RL" este un ziar al cetățenilor, iar atîta vreme cît sîntem despărțiți de bariera forțelor comuniste nu vîd incompatibilitatea pe care ați presupune-o. De ce această întrebare abia acum, pentru că președinte voi fi doar 6 luni. Pînă acum nu puteam să-mi pierd "distanța". Că doar sînt unul dintre cei care au pus bazele AC. La noi, însă, mai există meteahna de a crede că doar președinții fac ceva în țara asta, mai sînt destul români care nu se pot dezbara de ideea de a avea un stăpîn. Îmi pare rău că această funcție la AC se numește președinte. Ne paște pericolul de a deveni o țară de "președinți". Într-o societate civilă mai importanți sînt cei care FAC, iar locul președinților e în slujba celor care FAC, și nu invers. Obiectivitatea pot s-o păstrez. "România liberă" relatează tot ce se întîmplă în spectrul politic românesc, de la stînga la dreapta. Critică Puterea, evident, pentru că, pe de o parte, actualii guvernanți îndreaptă România pe un drum greșit, al restaurației crpto-comuniste și populismului găunos, și, pe de alta, pentru că cei aflați la guvernare greșesc mai mult. Așa se comportă presa independentă în toată lumea. N-aveți nici o grijă: și cînd va fi Opoziția la putere, nu va scăpa de "RL". Și nici de AC.

În ce mă privește, mulți m-au întrebat de ce nu m-am dus la începutul lui '90 spre Putere, cînd aceasta mă curta în toate felurile. N-am putut să-mi împart conștiința în două departamente, unul al curajului, consecvenței, adevărului, schimbării, speranței, toleranței, certitudinii, altul al stupidității, docilității, capriciilor, absurdității, confuziei, delăsării, ambiguității, anormalității, înguștii, hazardului, rutinei, constrîngerii, disprețului, nedreptăților și ticăloșilor. A fost o vreme după decembrie '89 cînd "RL" a fost singura publicație care a deschis drumul adevărului și al curajului în presa românească. Acum sîntem mulți, și cu cit mai mulți - cu atît mai bine.

“Responsabilitatea o simt față de semenii mei”

Dvs. și "România liberă" ați atacat oameni (Dumitru Mazilu) sau ați susținut oameni (Ion Minzatu și partidul său republican). Cum vedeți astăzi aceste campanii? Ce grad de responsabilitate credeți că implică atacarea sau susținerea oamenilor?

Vă rog să nu mă atrageți într-o discuție gen "birna din ochiul vecinului", mai ales că m-ați invitat să vă răspund cu procedința AC și nu ca jurnalist. În acest moment de romanticism constructiv și distructiv nu-ți prea alegem în rețea adversarii sau partenerii. Ne-am ocupat de multe nume, unele au și fost senese din Guvern, chiar colegi de-ai lui Ion Iliescu, împreună cu care ar fi ajuns mult mai repede în situația de "despărțit luminat", la care aspiră. Fără reacția noastră ca noi, ar fi ajuns poate chiar la un

cult al personalității de tip ceaușist, avînd în vedere că în mîinile lui sînt serviciile de informare-dezinformare, plus - mai ales - Televiziunea.

Cred că a fost o greșală campania împotriva lui Dumitru Mazilu. Dacă judecăm strategic, Iliescu abia aștepta să scape de cei din jur, ceea ce s-a întîmplat și cu disidenții pe care i-a trecut primii pe lista CPUN. Uitați-vă acum: dintre toți de pe listă, n-a mai rămas decît Ion Iliescu. Dar, atunci, nici nesancționate nu puteau rămîne ieșirile lui Mazilu. Iar, dacă ați vorbit cu dl. Ion Minzatu, ar zîmbi. Ar fi fost fericit să fie susținut de "RL". Partidul Republican avea foarte mulți studenți și tineri. Părea o soluție, o alternativă, în jungla celor 250 de partide de după revoluție. De Ion Minzatu nu ne-am ocupat în epocă în modul în care susțineți - poate de tinerii din jurul lui, care s-au retras urgent din partid. Dacă e vorba de "birna din ochiul vecinului", noi v-am putea reproșa că erați protejați lui Silviu Brucan. Dar, repet, n-aș vrea să purtăm discuția pe acest teren. Iar dvs. aveți avantajul că ați schimbat echipele mai des și în proporție mai mare. Iar dacă legați responsabilitatea de capitolul Minzatu, vă pot răspunde că devenim mai înțelepți nu prin stîngăciile trecutului, ci prin responsabilitatea viitorului. Și este atîta imoralitate și corupție în jurul nostru încît te întrebă ce provoacă răul: susținerea sau ne susținerea unor oameni. Pînă la urmă, dacă ne gîndim că libertatea este legată și chiar înseamnă responsabilitate, tot mai bine este să alegem libertatea. În cazul nostru, libertatea cuvîntului. Cînd oamenilor n-o să le mai fie teamă de libertate, o să vedeți rite se vor schimba în România.

Cînd îți propui o sarcină istorică uriașă, aceea de a schimba o societate, o epocă, un conglomerat de mentalități, sigur că mai faci greșeli. Cei care se erijază în judecători ar trebui mai întîi să se privească în oglindă și să se întrebă: cu cîcîșu pe vremea cînd noi "greșeam".

Responsabilitatea mea o simt, în primul rînd, față de semenii mei. Îmi dau seama că sînt condus de o putere care-i urăște, întrucît nu găsesc altă explicație la faptul că o țară ca a noastră, înțeles înțată de Dumnezeu cu de toate, se zădărește încă în

racie la 5 ani de la Revoluție. Responsabilitatea mea este să mă lupt cu indiferența și neomenia guvernanților față de nevoile oamenilor.

Știm că v-ați manifestat opțiunea pentru numirea lui Emil Constantinescu, atunci când a avut loc procedura de desemnare a candidatului unic al CDR. Ce părere aveți astăzi despre Emil Constantinescu?

Acum are toate șansele să câștige. Și-a menținut verticalitatea, are un discurs politic îmbogățit, nuanțat, accesibil. Și, cel mai important, a avut 5 milioane de alegători. Acum s-ar putea să aibă dublu. Arătați-mi un om care să adune atîtea voturi și-l conving pe Emil Constantinescu să-i transfere cariera sa politică. Ar fi o greșeală, după părerea mea, ca Emil Constantinescu să renunțe acum, după ce a acumulat atîta capital politic și experiență de lider. Este o personalitate care a crescut de la zi la zi, mărindu-și audiența atît în țară, cit și în străinătate. Pe de altă parte, noi, la AC, încercăm să formăm și o elită politică – în sensul bun al cuvîntului –, oameni cu gândire democratică care să fie capabili să preia responsabilitățile țării în momentul în care electoratul va opta pentru schimbare. Cred că îl va înlocui pe Emil Constantinescu este un membru de frunte al acestei elite. Chiar ni se pare ciudat că nu ne-a felicitat nimeni pentru înțuița avută.

Puterea AC stă în fapt în sprijină forțe și idei aplicabile și aplicate societății românești

Ce înseamnă blocajul CDR și ce soluții vedeți pentru ieșirea din acest blocaj?

Cei ce vor să scindă prohodul CDR pot aștepta mult și bine. Discuțiile în sinul acestei alianțe politice arată că este una vie, autentic democratică. Orice formațiune care ar dori să iasă din ea ar avea șansa Cămpeneu. Pe de altă parte, majoritatea românilor sînt încă departe de a înțelege doctrinele politice. Practic, la limită, în România există două partide: comuniștii și anticomuniștii. Eu, cel puțin, văd CDR ca o asociație politică supradotată, care are ca prim scop scoaterea țării din dîra comunistă. Oamenii s-au speriat de atîtea partide de la noi, acest carnaval grotesc, la care nici Caragiale nu s-a gîndit. Buna funcționare a CDR nu va veni din modificarea protocolului, ci din organizarea în teritoriu, idee cu care – inexplicabil – unii nu sînt de acord. Să muncim, nu să tot discutăm. Nu protocolul o va face să funcționeze mai bine, ci activitatea efectivă, în teritoriu, mai ales la sate, unde oamenii își duc zilele în neputință și disperare. Ba mai sînt și dezbinăți. Nimeni nu respectă un popor dezbinat, AC încearcă ieșirea la liman, pentru că, iată, la 5 ani, n-am făcut altceva decît ne-am ciștigat, cu jertfa de-ainge, dreptul de a fi mințiți în continuare, de a privi neputincioși cum unii au devenit milionari mutînd averea întreprinderilor la firmele proprii, cum partidul de guvernămînt recunoaște corupția la vîrf, dar nu și pe corupții din orbita Guvernului.

Alianța Civică n-a cîerut modificarea protocolului, ci extinderea lui în teritoriu. Doar organizarea unei Consfățiri naționale a CDR, care să adopte și protocolul pentru filiale, dar și instituirea modelului grilei valorice, pe competențe și moralitate. Unui partid valoros n-are decît să-i convină. AC s-a pronunțat și împotriva listelor duble.

Noua propunere a PAC de reorganizare a CDR privește separarea ei în două structuri: partide și asociații civice, fiecare cu funcții, drepturi și responsabilități diferite. Care este poziția dumneavoastră, ca președinte al AC, față de această propunere?

Chiar dacă se va dovedi o efemeridă, dacă n-ar fi decît pentru a trece puntea – să scîpăm de comunism și noile lui forme – și tot își merită existența Alianța Civică. Sîntem conștienți că, dacă pentru a treia oară vor fi pierdute alegerile, asta înseamnă rămînerea definitivă în sfera de influență sovietică. Pentru asta încercăm, tot timpul, să-i conștientizăm pe partenerii noștri.

AC posedă o structură organizatorică capabilă să – eia și să propage o platformă care să se apropie cel mai mult de necesitățile României, modelînd intențiile partidelor, mobilizînd forțele prondant și eficiente. AC, alături de celelalte forțe civice din CDR, are o rețea de capilare care permite organizarea viabilă a structurilor Convenției. Nu uitați că singura forță capabilă să stîngă mari mulțimi de oameni este AC. Cei care sînt alături de AC nu mai reprezintă doar acea nemulțumire uriașă a populației civice, înregistrată în jumătatea de milion de oameni care au venit la mitinguri din noiembrie 1990. Sînt și cei care au înțeles că reprezintă etnarădnicie străduindu-se, în același timp, să fie o forță orientată de așteptare și colectivă în România. Acei care sînt alături de noi oamenii, pe care îi merităm, societate

tea civilă își are și ea oamenii pe care-i merită, iar Parlamentul se arată după chipul alegătorilor. AC este alături de toți cei care și revendică drepturile – cele mai multe încălcate de Guvern.

Puterea AC nu stă neapărat în idei politice de genul celor liberale, național-țărăniște sau social-democrate, ci mai ales în faptul că sprijină aceste forțe și idei, pentru că se vede aplicabile și aplicate societății românești. AC nu concurează partidele în chipul unei formațiuni neloyală, din contră, le ajută să mențină unitatea politică, capitală în perioada istorică pe care o traversăm. AC își pune propria credibilitate și propriul impact public în slujba capitalului politic al Convenției. Nu întîmplător, în perioada de început, AC a coagulat marile personalități intelectuale – cel mai apropiat colaborator al AC este și astăzi "Solidaritatea Universitară". Ținem legătura cu suportorii Convenției și încercăm să-i înmulțim, scoțîndu-i din apatie pe cei din partea nehotărîtă a electoratului, batem țara în lung și-n lat. Din păcate, totul se face cu panul. Efectul de multiplicare este redus. Te poți întîlni cel mult cu mai sau zece de mii de oameni. Alta ar fi situația dacă am avea emisiuni civice la TV și radio. De cînd cu protestele lui C.V. Tudor, nu se mai vorbește nici măcar în buletinele de știri despre ceea ce facem. Timpul de antenă este alocat doar partidelor parlamentare. Educația civică prin mass-media electronică este la voia întîmplării. Am ajuns să organizăm întîlniri cu cetățenii chiar și în parcuri, cum s-a întîmplat în această vară. Ce-am face dacă alegerile ar avea loc peste o lună, cîți oameni ar vota, pe cine am alege? Partenerii din Opoziție ar trebui să fie, deci, mai responsabili și să renunțe la jocul zizanziilor frivole și al combinațiilor în afara Convenției. Urgențele noastre sînt adoptarea Legii electorale, votarea unei legi a partidelor, elaborarea cărților de alegători pentru toți cetățenii, acoperirea petelor albe, astfel încît în toate secțiile de votare – 13.000 – să existe cine un delegat al opoziției democratice, readmiterea observatorilor interni, pe care articolul 93 din actuala Legă electorală îi exclude, stabilirea unei grile valorice pentru viitorii candidați în Parlament.

Propunerea de înființare a formațiunilor civice din CDR are la origine stabilirea numelor de pe liste. Se dorește consens, dar nu pentru căte. Știu ceea, unele filiale ne îngerează să ieșim din CDR. Este jenant, însă, să fi folosit doar ca forum de susținere în campania electorală. De ce numai AC să pregătească electoratul? Nu se poate face o diferențiere strictă între societatea civilă și cea politică. Care ar fi problemele societății civile și care ale partidelor?

"Doar n-o să mă socotiți un apărător al Securității!"

Ați fost unul dintre cei mai vehemenți jurnaliști în campania de demasare a Securității. Ați fost arestat de Securitate, ați văzut dosare, ați descoperit Berovoiești. Totuși, cu puțin timp în urmă, la TV ați făcut afirmația că "Ne-am speriat degeaba. Securitatea se ocupa de fleacuri". De ce, și cum ați ajuns la această concluzie?

Îmi pare rău că o revistă ca a dvs., care se respectă, practic scoaterea din context. Afirmația de la TV se referea la documentele de la Berovoiești. Dl. Pleșu era urmărit "operativ" și în perioada domiciliului forțat de la Tescani, am găsit o transcriere a relatării celui care îl urmărea: "Acum mătură prin curte". Acestea erau fleacurile la care m-am referit. Astfel de exemple avem cu diuimul. Din "fleacuri", din "nimicuri" făceau apoi un dosar mare, de propagandă împotriva orînduirii socialiste. Ne-am speriat, un popor întreg, de niște trogloditi care nu știau altceva decît să pună pe hîrtie tot ce auzeau, să tragă cu urechea la fleacurile pe care le vorbeau oamenii și apoi să-i aresteze. Ne-am speriat pentru că nici nu știam proporțiile represiei, și astfel am ajuns un popor victimizat de frică, ceea ce vroiam și eu. Această frică nici acum nu a dispărut și remarcă mea avea acest subtext, al încurajării de a ne desprinde din frică, de a scăpa de această carceră fără gratii, în interiorul căreia orice individ este paralizat; ceea ce convine de minune sistemelor autocratice. Așadar, cred că ați înțeles doar parțial ceea ce am vrut să spun. Bineînțeles că se ocupa de fleacuri, după cum v-ați dat seama și dvs., consultînd documentele găsite la Berovoiești. Discutarea soarelui "fleacuri" privind viața intimă a oamenilor intră în vizorul Securității constituie o supraestimare a activității acesteia, cîtă vreme nu este cunoscut sistemul diabolic din care ele făceau parte. Cunoșcînd mai bine acest sistem, cunoșcînd Ansamblul amănunțele încrețea de a mai fi fleacuri.

Cum v-ați decis să finanțezi ziarul "Ziua" sub conducerea lui Sorin Roșca-Stănescu, după ce dosarul lui de colaborator al Securității a fost făcut public și după ce el a fost scos din redacția "RL" exact pentru acest motiv?

Din nou sînteți dispus să generalizați un loc comun. Trecutul lui Sorin Roșca-Stănescu, împreună cu al celui alt coleg al nostru, a fost făcut public de Puterea care vedea în cei doi adversari incoezi. Fie și numai acest motiv poate să le servească de circumstanță atenuantă. Cred că faptul că am fost singurul din conducerea ziarului care a votat împotriva îndepărtării lor n-o să vă facă să mă socotiți un apărător al Securității! Cei doi colegi și-au explicat, fiecare în felul său, împrejurările în care au ajuns să colaboreze ori să se prefacă a colabera cu serviciile secrete: Roșca-Stănescu, prin temperamentul său voluntar, a fost împins spre aventuri anti-teroriste, iar Gabriel Florin Mărculescu prin obligațiile tehnice de serviciu, pe care nu și le-a asumat, dealtfel, decît formal. Sînt convins, însă, că în presă nu sînt singurii foști colaboratori – cu sau fără ghilimele. Întrebați-vă de ce au fost aleși tocmai ei? În ziarul Puterii, ori poate chiar în presa independentă, sînt convins că activează mulți alții – strecurat și chiar infiltrați. Lor nu li se fac publice dosarele, pentru că sînt mai utili Puterii cu agenți acoperiți.

În privința ziarului "Ziua", îl vom socoti o inspirație bună sau o greșeală nu pentru că e condus de Roșca-Stănescu, ci în funcție de rezultatele pe care le va obține. Nu este singurul ziar din România care trebuie să vă stîrnească interesul.

Scoaterea lui Roșca a fost o greșeală. Cu firea lui iscoditoare, a ajuns pe urmele unor teroriști. Și-a informat redactorul-șef despre existența acestora prin anul '80. A urmat filozofia lui în această poveste, strict, de către Brigada Antiteroristă. Nîmic mai mult. La un moment dat chiar a refuzat să mai colaboreze cu ei. Importantă ni s-a părut atitudinea lui de după Revoluție, în vreme ce alții scriu reportaje despre balul de cristal al doamnei Cristine Valmy, sau, și mai rău, parțiază cu noua putere. Alte persoane, despre care puteai să pui mina în foc că sînt disidenți, se dovedesc acum uneltele Puterii sau au ambiguități cel puțin suspecte. Cred că este foarte importantă, decisivă aș spune, atitudinea lui Sorin Roșca-Stănescu de după decembrie '89.

"Știu că vă bucurați de succesele noastre"

Care este situația societății "R"? Cine deține controlul acțiunilor? Dar situația "RL", după ce a schimbat formula și tipografia?

Situația Societății "R" este bună, controlul acțiunilor este deținut de membrii redacției, iar situația "României libere", după schimbarea formulei și a tipografiei, s-a îmbunătățit considerabil. Sîntem singurul cotidian de 16 pagini și, chiar în condițiile uriașei creșteri a prețului hîrtiei și, implicit, a prețului ziarului nostru, tirajul aproape s-a dublat față de acum un an. Apropos, ce tiraj are acum revista "22"?

Cum procedați cînd în "România liberă" apare o informație falsă? Vreau să dau un exemplu: într-unul din numerele "României libere" a apărut un text semnat de Ana Maria Vințan în care se făcea afirmația că Mihnea Berindei este președintele Fundației Jean Jaurès. Asta după ce avuseser loc la Sinaia Colocviul pe tema administrației locale și unde s-a ținut o conferință de presă, în care secretarul fundației a răspuns tuturor întrebărilor. De față erau Liana Ionescu și Gilda Lazăr, care lucrează la "România liberă". În plus, la Sinaia s-a distribuit și un pliant conținînd informații despre această fundație. Totuși în "România liberă" a apărut altceva. De ce, și cum ați procedat ulterior?

Pentru informațiile false dăm dezmințiri, drept la replică. Într-o societate unde dreptul la informație este limitat, pot apare și greșeli. Important este să nu perseverăm în ele. În articolul cu pricina se vorbea, printre altele, de Fundația Jean Jaurès "a lui Mihnea Berindei", și nicidecum "al cărei președinte" ar fi persoana în cauză. Este cu totul altceva. E drept că în multe organizații președintele devine cu timpul un fel de patron, dar de aici pînă la a trage concluzia că fundația, fiind "a lui Mihnea Berindei", ar avea drept președinte aceeași persoană, este cale lungă. Sper că fiecare membru al fundației poate considera că ea îi aparține, cu atît mai mult cu cît este vorba de o organizație socialistă non-profit. Că ceea ce spun este just, o dovedește faptul că articolul n-a fost urmat de nici un drept la replică. În altă ordine de idei, cu multumesc pentru grija constantă pe care o manifestați, atît pentru acuratețea stîrilor dip "RL", cit și pentru situația ziarului. Știu că vă bucurați de succesele noastre.

● La un an după interzicerea cărții sale *Rușinea*, Taslima Nasrin trăiește în clandestinitate. De 12 luni situația scriitoarei jurnaliste s-a degradat într-un mod dramatic. Condamnată la moarte de islamici, căutată de Poliție, izolată mai mult ca niciodată în propria sa țară, Taslima Nasrin are nevoie de sprijinul nostru.

În fața tergiversărilor cancelariilor occidentale, prea puțin hotărâte să facă presiuni asupra autorităților de la Dacca, Reporterii fără frontiere lansează o campanie în mass-media pentru a mobiliza opinia publică occidentală în favoarea Taslimei Nasrin.

● În fiecare săptămână, atâta timp cât Taslima Nasrin nu-și va recăpăta libertatea de exprimare și de mișcare, 20 de mari jurnale europene vor publica o "Scrisoare deschisă" în care un scriitor își va exprima solidaritatea cu Taslima Nasrin.

● Pentru această acțiune internațională, din partea României participă revista "22".

Taslima Nasrin

"Sînt într-un pericol foarte mare. În fiecare zi, fundamentalistii cer executarea mea prin spânzurătoare. Astăzi ei au avertizat că dacă Guvernul nu aplică această pedeapsă cu moartea, ei mă vor ucide." Sînt ultimele cuvinte primite de la Taslima Nasrin, în 3 iunie 1994.

În ziua următoare, Guvernul din Bangladesh a emis un mandat de arestare împotriva scriitoarei ziariste pentru faptul că "ar fi avut în mod deliberat intenția de a insulta sentimentele religioase ale musulmanilor". De atunci Taslima Nasrin trăiește în clandestinitate.

Taslima Nasrin, care denunță în scrierile sale discriminarea femeilor în societatea musulmană din Bangladesh, nu a încetat să vadă cum, timp de un an de zile, i se reduce libertatea de expresie și de deplasare.

Sub presiunea multelor organizații internaționale, printre care și Reporterii fără frontiere, Amnesty International și International Pen, în 19 aprilie 1994 autoritățile din Bangladesh îi restituie Taslimei Nasrin pașaportul. După 23 ianuarie 1993, dată la care serviciile de emigrare interzic Taslimei Nasrin să părăsească Dacca pentru a merge în India și îi retrag pașaportul, scriitoarea ziaristă nu a mai avut voie să iasă din țara sa.

Invitată de Reporterii fără frontiere, Taslima Nasrin pleacă în Franța cu prilejul Zilei internaționale a libertății presei, în 3 mai 1994. De la Paris ia avionul pentru Calcutta, unde va da un interviu jurnalului indian *The Statesman*, interviu în care ar fi afirmat că trebuie să fie modificat Coranul. La întoarcerea în Dacca, în 25 mai, în ciuda dezmințirii sale, este supusă din nou furiei islamistilor, care manifestează cu miile în capitală. Ja maant-i-islam, primul partid islamist din țară, cers, la rîndul său, moartea prin spânzurătoare pentru scriitoarea ziaristă. Îi este suspendată protecția imobilului său de către Poliție. Presat de islamisti, Guvernul din Bangladesh emite, în 4 iunie 1994, un mandat de arestare împotriva Taslimei Nasrin, care este obligată să dispară pentru a-și salva viața.

Victime ale Islamului

Dragă Taslima Nasrin,

Sînteți, cu siguranță, exasperată de faptul că vi se spune "Salmon Rushdie - femeie", o creatură bizară și comică! - atîta timp cît dumneavoastră nu ați încetat nici o clipă să credeți că sînteți femeia Taslima Nasrin. Sînt dezoiați de faptul că numele meu v-a fost agățat de gît, dar vă rog să mă credeți că o mulțime de oameni, într-un mare număr de țări, se străduiesc, cu toții, să convingă că un astfel de slogan nu întuneacă identitatea dvs., că situația în care vă aflați este unică, și că este important să se bată pentru a vă apăra, pe dvs. și drepturile dvs., împotriva celor care ar fi mulțumiți să vă știe ucisă.

În realitate, cei ce par să aibă lucruri în comun sînt adversarii noștri, cei ce au încredere în sancțiuni divină numai pentru a lînga și teroriza. În acest caz, în loc să vă transforme într-un Rushdie feminin, publiciștii ar fi făcut mai bine dacă i-ar fi descris pe adversarii dvs. astfel: "iranienii din Bangladesh". Cît de tristă trebuie să fie existența pentru a crede într-un Dumnezeu singuros! Ce-au făcut din Islam acești apostoli ai morții și cît de important este să ai curajul de a disocia aceste lucruri.

Taslima, mi s-a corut să inaugurez o serie de scrisori deschise în favoarea dvs., scrisori care vor fi publicate în circa 20 de țări europene. Scriitorii de prestigiu au acceptat să-și aducă aportul în această campanie, uzind de autoritatea lor: Czeslaw Milosz, Mario Vargas Llosa, Milan Kundera și mulți alții. Cînd s-au făcut asemenea campanii și pentru mine, eu le-am considerat profund tonice și încurajatoare și eu știu că ele au contribuit la formarea opiniei și a atitudinilor guvernelor din numeroase țări. Sper că scrisorile noastre să vă aducă aceeași îmbărbătare și bucurie și ca presiunea pe care ele o exercită să vă fie de folos.

Dvs. ați denunțat oprimarea femeilor sub Islam, și ceea ce dvs. ați spus, trebuia să fie spus. Aici, în Occident, există prea mulți oratori abili care încearcă să impună credința că femeile nu sînt supuse nici unei discriminări în țările musulmane; sau dacă există, totuși, această situație, ea nu are nimic de a face cu religia. Mutilarea sexuală a femeilor, după opinia acestor oameni, nu-și află nici un temel în islamism; ceea ce este adevărat poate în teorie, în realitate, însă, în nenumărate țări, acest obicei continuă să existe, iar mollahii îi sprijină cu obstinație. Există, de asemenea, crime fără număr (și care nici nu pot fi numărate) de violență domestică, nenumărate, și imposibil de a fi evaluate, inegalitățile în fața legii, care acordă mai puțină valoare măturii unei femei decît aceleia a unui bărbat, faptul că femeile sînt izgonite peste tot de la munca lor, acolo unde islamistii au dobîndit puterea sau sînt pe cale să o dobîndească ș.a.m.d.

Dvs. ați denunțat, de asemenea, atacul împotriva hindușilor din Bangladesh după distrugerea Moscheii d'Ayodhya din India de către extremiștii hinduși. Acesta este motivul pentru care romanul dvs. *Lajja* a fost atacat de zelotii, iar viața dvs. s-a aflat pentru prima dată în pericol. Orice om de bună credință ar admite că un atac religios al musulmanilor împotriva hindușilor inocenți este la fel de detestabil ca un atac al hindușilor împotriva musulmanilor inocenți. Acesta este spiritul de echitate, astăzi o țintă a furiei bigoților, în virtutea căruia noi încercăm să vă apărăm și să vă protejăm. Sînteți acuzată pentru că ați spus că ar trebui revizuit Coranul (deși dvs. ați dorit acest lucru numai în ceea ce privește Charin - legea coranică, NDLR). Ați văzut,

fără îndoială, că și autoritățile turcești, cu o săptămîină în urmă, au anunțat un proiect de revizuire a Coranului, astfel încît cel puțin în această chestiune nu sînteți singură. Trebuie să subînțeleg aici un lucru elementar: chiar dacă dvs. ați spus că ar trebui corijat Coranul pentru a înlătura ambiguitățile sale privind drepturile femeilor și chiar dacă fiecare musulman din lume ar trebui să fie în dezacord cu dvs., aceasta ar rămîne o opinie perfect legitimă și nici o societate din lume, care ar vrea să vă întemnițeze ori să vă spînzure pentru că ați fi spus aceasta, nu poate să afirme ea însăși că este liberă.

Fundamentalistii spun mereu că trebuie să cauți simplitatea și totuși ei sînt obscuri în toate privințele. Simplu, cu adevărat, este să recunoști că dacă cineva are dreptate să afirme "Dumnezeu există" și altcineva este îndreptățit, în aceeași măsură, să spună: "Dumnezeu nu există", că dacă cineva poate să spună "eu detest această carte", altcineva, la fel, poate să spună "dar mie îmi place foarte mult". Ceea ce nu e deloc simplu este faptul de a nu se cere să credem că nu există decît un singur adevăr, un singur mod de a exprima acest adevăr și o singură pedeapsă (moartea) pentru toți cei care nu sînt de acord.

Prezum bine știu, Taslima, cultura bengaleză - eu mă refer, în aceeași măsură, la Bangladesh ca și la Bengalul indian - s-a mîndrit întotdeauna cu lărgimea sa de spirit, cu libertatea de gîndire și de expresie, cu debaterile sale intelectuale și cu absența oricărei forme de bigotism. Din nefericire, Guvernul dvs. a decis să susțină pe extremiștii religioși împotriva propriei istorii, a propriei civilizații, împotriva propriilor sale valori. Bengalezii au înțeles întotdeauna că libertatea de expresie nu este numai o valoare occidentală, ea este, în aceeași măsură, și una dintre marile lor bogății. Aceasta este, cu adevărat, auzul lor; bogăția inteligenței, a imaginației și a cuvintelor, bogăție pe care adversarii dvs. sînt tentați să o jefuiască. Am văzut și am ascultat reportaje în care se spuneau despre dvs. tot felul de lucruri teribile: că sînteți o femeie dificilă, o apărătoare (eroare a oricărui!) a amorului liber. Vă asigur că acesta dintre noi care s-au decis să vă susțină, știu bine că o asemenea voință de a face rău este firescă într-un astfel de caz și că ea nu trebuie să fie luată în considerație. Aici, simplitatea poate să fie, încă o dată, de folos: chiar și cei ce apără amorul liber trebuie să rămîină în viață, altfel noi am fi, cu toții, pradă celor care cred că iubirea trebuie să aibă un preț - un preț teribil, poate.

Taslima, știu că aceste lucruri îi provoacă un zăbucium enorm. Cînd vă simțiți slabă și fără apărare, cînd puternică și curajoasă. Cînd aveți sentimentul că sînteți trădată și singură, cînd aveți sentimentul că li reprezentați pe toți cei care, în tăcere, sînt de partea dvs. Poate că în momentele cele mai sumbre aveți impresia că ați făcut o greșală și că procesiunile care cer moartea dvs. nu sînt lipsite de temei. Trebuie să exorcizați, în primul rînd, acești "demoni" care vor să vă stăpînească. Nu ați greșit absolut deloc. Greșeala nu făcut-o aceia care au acționat împotriva dvs., discreditîndu-vă. Dumneavoastră nu aveți absolut nici o vină și sînt sigur că mai devreme sau mai tîrziu veți fi liberă.

SALMON RUSHDIE

Autour Versetelor Satanice, a fost el însuși condamnat la moarte pentru scrierea acestei cărți. Trăiește în Anglia, în clandestinitate.

A patra trienală de artă, Majdanek '94, Polonia.

Ladislav Steiner (Cehia) - "Tragedie II" (gravură)

“Ce ne-au făcut?” “Ce ne-am făcut?”

(Universitatea de vară Bálványos, ediția a V-a, 20-23 iulie)

Bálványos este o localitate aflată în plină secime, pe teritoriul județului Covasna, dar foarte aproape de frontiera cu județul Harghita. Pentru românii numele circulă asociat - Harghita/Covasna - dar când ajungi la fața locului găsești două județe, aflate în oarecare rivalitate. Într-o societate cum este a noastră, care încearcă să-și recreeze tradiția instituțiilor, 5 ani, cât a împlinit Universitatea de Vară de la Bálványos, înseamnă destul de mult.

Se cuvin de aceea de la început subliniate perseverența și devotamentul organizatorilor de a introduce normalitatea în relațiile româno-maghiare: a Ligii Pro-Europa (una dintre cele mai cunoscute organizații non-guvernamentale din România, înființată la 31 decembrie 1989 la Tîrgu-Mureș), a co-președintei sale, Smaranda Enache, a Uniunii Asociațiilor Tineretului Maghiar și Asociației Pro-democrație, care anul acesta a trimis și ea cursanții la Bálványos. Perseverența organizatorilor a fost cu atât mai mare cu cât anul acesta resursele financiare au fost mai mici: FIDESZ-ul, tînărul partid liberal (tînăr și prin vîrstă membrilor săi, care inițial nu puteau depăși 35 de ani), unul dintre sponsorii tradiționali ai întâlnirilor, se află la ora aceasta în opoziție. “Să nu se creadă că FIDESZ-ul a încercat să recupereze la Bálványos pierderea alegerilor, pentru că nici românii, nici maghiarii din România nu votează în Ungaria” a avertizat, glumet, în cuvîntarea de la închiderea sesiunii, Nemeth Zoolt, fostul vicepreședinte. Teoretic, FIDESZ-ul conta pe voturile a două generații - bunicii și nepoții - care s-au dovedit însă insuficiente la ultimele alegeri. Deși partidul trecuse pragul de 4%, cîpătînd reprezentarea parlamentară, la aflarea rezultatului alegerilor întreaga conducere (oviz amatorilor) și-a dat demisia, pentru că nu a fost capabilă să organizeze victoria. De aceea, Nemeth Zoolt era un fost vicepreședinte, fostul președinte FIDESZ, Orbán Viktor, fiind, după multe discuții, reales. Ca totdeauna, la Bálványos vecinătatea cu Ungaria se resimte mai bine, datorită plusului de informații autentice. Amintirea șocantei (deși prezisă) victorii a socialiștilor în alegeri, ca și posibilitatea mult mai mare a semnării tratatului cu Ungaria sub guvernul Gyula Horn decît sub cel al lui Jozsef Antall, pluteau deasupra discuțiilor. Printre ziarisții prezenți se aflau și cei care (de o parte sau alta) vinau micul scandal naționalist; evident, era mult mai greu să-l obții aici, cînd nici măcar diversiunea recentă de la Cluj nu a răspuns așteptărilor, în ciuda pregătirilor ei de către forțe interesate.

rii-noapții. Contactelor spontane dintre tinerii din România, Ungaria, Republica Moldova le succedau cele pregătite - ale prelegerilor. Temele s-au străduit să parcurgă - sincronice și diacronice - societatea românească a ultimilor 5 ani. Deloc întâmplător, cea mai semnificativă a fost ultima discuție, pe tema:

De la 1989 la 1994: ce ni s-a întimplat?

• Unde ne aflăm după cinci ani, în această geografie nou-creată? • De ce în anumite țări, ca Ungaria și Polonia, aflate în avangarda schimbărilor, asistăm la revenirea, cu oarecare festivalism, a unor forțe politice legate de trecutul pe care nu l-am uitat? - au fost cîteva dintre întrebările puse de moderatoarea discuțiilor, Smaranda Enache. Modul pe care Gabriel Andreescu (GDS, AC) l-a ales ca să spargă gheața a fost definirea termenilor. În primul rînd cel de revoluție. Opinia mea este fermă: a fost revoluție, a spus el cu glas foarte ferm. Argumente? Schimbarea radicală de structură: ne-am afla, deci, într-un proces numit revoluție, iar faptul că pe parcursul ei a intervenit și o lovitură de stat nu schimbă sensul termenului. Bazîndu-se pe o argumentare exclusiv (excesiv, a părut unora dintre ascultători) juridică, Gabriel Andreescu a spus că putem vorbi acum în România despre o democrație, cu toate insuficiențele ei. Constituția și convențiile internaționale semnate ar permite evoluția României spre o democrație stabilă, ținînd seama de șansa interacției internaționale și a primenirii continue (de generații). La fel de bine însă putem evolua și spre modelul sud-american al unei “repu-

președintele PL '93 a ajuns la punctul maxim al provocării, spunînd că scenariul inițial de preluare a puterii a utilizat “diversiunea GDS”, pentru a împiedica o creștere normală a partidelor. Polarizînd intelectualii de prestigiu, GDS i-ar fi împiedicat să intre în partidele care astfel puteau căpăta o altă anvergură. Iată cît de periculos este să aplici scheme simpliste la lucruri complicate, l-a contrazis Gabriel Andreescu. Smaranda Enache a adus în discuție dilema mișcare civică/partid politic, găsind că și fenomenul de respingere reciprocă (cu un plus de arroganță din partea partidelor) este periculos. De ce să nu apelăm la formula și/și în loc de sau/sau?, a conchis ea.

Tóro Tibor a vorbit despre UDMR: față de imaginea unitară din 1990 au apărut înăuntrul lui diverse ideologii care parțial se concurează, parțial se ajută. UDMR este la ora aceasta un fel de parlament și administrație comunitară ce-și pune problema schimbării strategiei: dar despre ce fel de schimbare poate fi vorba (e-a întrebat el), dacă pînă acum nu a existat nici o strategie?

În finalul panel-ului, Dorin Popovici, consilier municipal la Timișoara (PAC), a propus celor de față un joc interesant pe care-l putem și noi propune cititorilor: să enumerăm trei mari gafe ale Puterii și ale Opoziției în acești ani. Interesant a fost faptul că enumerările nu prea coincideau.

Discuția despre cultură și învățămînt în tranziție a fost monitorizată de către Tibor Tóro (Timișoara). Textul cu cel mai mare succes de public l-a avut, fără nici o îndoială, Janos Gjurgyak, directorul editurii “Sfîrșit de secol” din Ungaria, care a improvizat la nesfîrșit pe tema “cum să faci tot ce poți

Horia Rusu
“GDS - o diversiune”

Gabriel Andreescu
“E periculos să aplici scheme simpliste unor lucruri complicate”

Smaranda Enache

“Mai bine și/si decît sau/sau”

blici bananiere”, caracterizată prin concentrarea puterii economice în mîna unor grupuri politice cu comportament mafiot. Modelul cel mai amenințător pentru stabilitatea din întreaga zonă se află în Rusia: structurile de formă criminală de aici pot coagula o nouă internațională mafiotă.

Eckstein-Kovács Péter (UDMR) a contrazis optimismul legislativ al lui Gabriel Andreescu cu cîteva exemple din practica sa de avocat: cu legislația internațională într-o mîină și Constituția în cealaltă el a pierdut mai multe procese. Avem nevoie de o tehnică legislativă mult mai temeinică, a spus, argumentîndu-și afirmația cu Legea 69 a administrației publice care permite, printr-o formulare ambiguă, primarului Clujului, Gheorghe Funar, să interzică inscripțiile bilingve.

GDS - o diversiune?

Aici a ajuns pînă la urmă intervenția voit provocatoare a lui Horia Rusu (PL '93). Nouă, ca indivizi, nu ni s-a întimplat nimic, pentru că suferim de aceeași boală - a conchis el. Am cîștigat în acești ani doar libertatea de opinie, care, însă, fără libertate economică este ca dragostea fără sex. (O voce de alături i-a șoptit însă că și această formă de dragoste există). De aceea, el a propus alte titluri discuției. De pildă, Ce ne-au făcut? sau Ce ne fac acum? Am trecut de la socialismul dogmatic la cel nedogmatic, de tip Văcăroiu: prin utilizarea structurii birocratice statale, prin crearea unor partidule-satelit și a unei opoziții controlate. Și astfel,

ca să nu faci o editură”, acumulînd cu umor toate dificultățile de care se lovește cultura scrisă în țările noastre. Printre acestea, la loc de cinste se afla întoarcerea publicului spre alte zone de interes.

Administrația locală

În discuția intitulată De la statul centralizat la comunitățile autonome s-au confruntat opiniile unor persoane implicate în conducerea municipiilor (Moruzi, primarul Brașovului, Dorin Popovici, consilier municipal la Timișoara, conducătorul sectorului cultural al Consiliului Primăriei Budapesta) cu cele ale unor tineri experți (Tóro Tibor, Valentin Stan). Între problemele cu care s-a confruntat primarul Brașovului este și cea a frontierei neclare între puterea centrală și cea locală. Dorin Popovici a amintit despre relația foarte dură cu prefectul FDSN (80% din hotărîrile Primăriei sînt atacate în contenciosul administrației de către prefect). Cu experiența sa budapestană, Ban Laszlo a considerat legea maghiară asupra autonomiei locale drept una dintre cele mai libere din Europa. În proporție de 60-70% bugetul local al Budapestei (cca. 100 milioane forint) provine din bugetul de stat. Tóro Tibor a semnalat lipsa cuvîntului autogovernare în administrația publică din România, altminteri termen destul de curent în democrațiile eliceice. Și nu trebuie ocolită problema integrării comunității maghiare în societatea românească.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Un joc la modă: furtul de produse și echipament de înaltă tehnologie

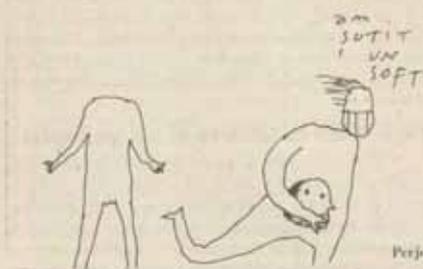
Pină la colapsul comunismului, spionii blocului sovietic erau considerați amenințarea nr. 1 pentru securitatea națională a SUA. Acum pericolul vine din partea agenților străini și a oamenilor de afaceri lipsiți de scrupule care cumpără tehnologie sofisticată și o vând în străinătate - uneori chiar unor regimuri ticăloase, cum este cel al lui Saddam Hussein. Înainte de Furtuna Deșertului, Irakul avea o rețea clandestină, extinsă în toată lumea, care se ocupa de furt în domeniul tehnicii de armament. Contrabanda cu tehnologie este în plină creștere, amplificată cumva de bugetele din ce în ce mai restrinse ale Pentagonului, ceea ce-i determină pe cei de la apărare să caute parteneri de afaceri peste Ocean.

În prezent, serviciul vamal cercetează peste 12 cazuri de agenți irakieni care, de la izbucnirea războiului în Golful Persic, încearcă să scoată, pe furie, echipament din SUA. În alte cazuri, țări precum Jordania și China au fost descoperite derulând operații de contrabandă în America. Pentru a-i pune pe cei care investighează astfel de cazuri pe piste false, contrabandiștii trimit uneori piese dispare, cumpărate de la diverse firme americane, care vor fi asamblate peste hotare.

La sfârșitul anului trecut, casa lui Al Harb, situată într-o zonă rurală în Virginia, a fost pusă sub urmărire atentă: s-au făcut fotografii aeriene ale terenurilor înconjurătoare, s-au cercetat containerele cu gunoși. În ianuarie, investigatorii au găsit o factură mototolită în lada de gunoși, care arăta că Harb a expediat accelerometre - dispozitive folosite la măsurarea efectelor detonanților nucleare - în Jordania, prin Singapore. Și când serviciul poștal al SUA a furnizat informația că Harb a primit patru scrisori din Bangladesh, imaginea a fost clară: rețeaua clandestină din Irak era din nou în acțiune.

Harb a intrat în atenția agenților vamali în 1991, când a fost reținut pentru scurt timp la aeroportul St. Louis din cauza unor documente care prezentau metode de camuflaj a transporturilor de marfă. Vama a introdus numele lui în TECS, un computer sofisticat care conține date despre contrabandiști. Harb, iordanian, devenit cetățean american, a revenit în atenție toamna trecută, când a înființat o firmă de export pentru Orientul Mijlociu. S-au instalat un aparat de înregistrare pentru telefonul său și un dispozitiv de interceptare a faxurilor.

Agenții federali spun că din documentele interceptate reiese că Harb organizează o operațiune de contrabandă care avea ca scop completarea unei liste lungi de obiecte pe care le dorea Irakul. S-a folosit chiar o companie din Moscova pentru a eluda embargoul ONU. Harb este de asemenea acuzat de

a fi încercat să expediaze componente de motoare speciale, pentru sistemele de teleghidare a proiectilelor, de la un producător din Virginia, către Fabrica Națională de Argilă din Amman, Jordania. Agenții vamali spun că ei bănuiesc că această fabrică face parte dintr-un conglomerat de companii de import-export care constituie conducta de trecere a pieselor către General Establishment for Electrical Production, întreprindere guvernamentală din Bagdad. În ciuda tuturor dovezilor, Harb și soția sa resping acuzațiile de violare a embargoului impus Irakului.

Un agent dublu

Uneori, agenții de contrainformații sînt și ei trași pe sfoară. În 1990, Ministerul Securității Statului din China a trimis un tânăr profesor universitar, Bin Wu, ca spion, în America. După un an, Wu s-a dus la FBI și a pretins că vrea să se dezactiveze. FBI l-a adoptat și timp de 18 luni i-a plătit 21.500 dolari ca să fie agent dublu și să furnizeze informații despre serviciul de spionaj chinez și operațiile sale în SUA. Dar Wu s-a dovedit a fi cu adevărat agent dublu. În timp ce furniza informații FBI-ului, el cumpăra tehnologie americană pentru superiori săi din China. O companie de export pe care a înființat-o el a obținut un echipament militar de vizualizare pe timp de noapte de la Varo Inc. Wu a expediat piesele, a făcut documente ca pentru echipament medical trimis unei companii importante din Hong Kong. Suspiciosi, cei de la Varo au

vândut pontul celor de la vama. Fără să știe că Wu era o "achiziție" a FBI-ului, agenții vamali au intrat în biroul său, în căutare de probe. Cîteva minute mai tîrziu, Wu a fost arestat și, mai tîrziu, condamnat la 10 ani închisoare.

Cazul lui Roger Crummer a fost la fel de bizar. Crummer se credea un fel de James Bond, care mîșuna printr-o lume plină de spioni și contrabandiști de aparatură electronică cu un pistol încărcat în servieta diplomat. Compania sa, Novacom, a avut contracte strict secrete cu CIA. Pentagon s' Agenția Națională de Securitate, prin care trebuia să furnizeze echipamente de comunicații speciale. Dar Crummer avea și o afacere frumusea cu guvernul iordanian, pe care o conducea prin intermediul unei companii-paravan.

În timpul războiului din Golf, doi angajați nemulțumiți de la Novacom au mers la autoritățile federale. Au declarat că Crummer construia un sistem de interceptare a semnalelor pentru guvernul iordanian, cu numele de cod Viper, care-i va permite regelui Hussein să asculte convorbirile armatei și diplomației SUA din Orientul Mijlociu. Pentagonul îi suspecta deja pe iordanieni că transmiteau secrete irakienilor. Agenții federali au blocat transportul de antene de satelit și echipament către Amman și au cercetat afacerile lui Crummer. Acesta din urmă a fost găsit vinovat; s-a sinucis cu un an în urmă. Un purtător de cuvînt al Casei Regale din Amman a insistat asupra faptului că echipamentul lui Crummer nu viza "interceptarea comunicațiilor SUA", urma să fie folosit "doar în scopuri pur iordaniene, despre care SUA urma să fie informată". Cu toate acestea, proiectul a fost abandonat.

Administrația Clinton slăbește controlul asupra transportului de înaltă tehnologie, control foarte dur în perioada războiului rece. Dar asta poate deschide uși pentru contrabandiștii de tehnologie. Ministerul de Finanțe are în vedere organizarea unei conferințe internaționale pe problemele întăririi legislației și ale ofițerilor de contrainformații. "Este un joc cu totul nou și noi trebuie să ne adaptăm ca să putem face față la această amenințare" a spus Ronald Noble, adjunct în Ministerul de Finanțe. Dacă amenințarea nu este preîntîmpinată cum trebuie, o mare parte din cea mai avansată tehnologie americană își va lua zborul către zone ostile.

Traducere și adaptare de
ADRIANA TUDOR,
după "Newsweek", aprilie 1994

am făcut rost
PE ULTIMA ARMĂ
ROMÂNESCĂ

Radio Delta - "Drumul cel mai scurt către informație"

F ● emisiune pivot consacrată actualității
O ● oferă mesaje clare și inteligente create special pentru dvs.
C
U ● vă îndeamnă la acțiune prin informație
S ● de luni pînă vineri, între 7⁰⁰ și 10⁰⁰

"Drumul cel mai scurt către informație"

Revista "22" oferă ABONAMENTE, CU REDUCERE, pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DEȚINUȚI POLITICI, VETERANI DE RĂZBOI.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTETI CUMPARA DIN STOC:	Costul abonamentelor trimestriale cu reducere este:	Cei interesați sînt rugați să trimită adresele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa: Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Distribuție. Advervențele sînt valabile un an de zile.
Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44.	1.700 lei cu ridicare de la redacție.	Sponsorizate de ASOCIAȚIA EST-LIBERTĂȚES.
Anii 1991, 1992, 1993.	2.000 lei cu expediere prin poștă.	
Exemplarele vechi sînt comercializate la prețul actual al revistei.	Costul abonamentelor trimestriale integrale este:	Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare tipului de abonament dorit pe adresa: Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București.
	2.300 lei cu ridicare de la redacție.	
	2.500 lei cu expediere prin poștă.	

WILLIAM TOTOK

Honecker și Ceaușescu după lectura documentelor din arhivele fostei RDG

II

Reuniunea de la Berlin (1989) prilejuită de aniversarea Partidului Comunist din RDG a fost ultima întâlnire în viața a liderilor estici

Liderul est-german respinge aceste propuneri prin argumentul că prin astfel de măsuri "suveranitatea RDG-ului ar fi îngrădită", "deschizându-se porțile acelor cercuri care ar dori jefuirea țării".

Schimbările economice și întărirea acestor relații între cele două țări ocupă foarte mult spațiu. Prin stringerea colaborării economice, cei doi lideri încearcă o depășire a izolării lor. "Noi întotdeauna am fost pentru o reînnoire", spunea Honecker interlocutorului său din București. "În cuvântarea pe care o voi ține în fața Comitetului Central, o să afirm: Noi simțim partidul înnoitorilor". La acest punct, Ceaușescu din nou îl întrerupe pe Honecker cu remarcă: "Da, și eu voi spune același lucru". Imediat Honecker adaugă: "Națiunea vine de la Lenin".

Ceaușescu nu se lasă mai prejos, replicând: "O reînnoire pe baza principiilor socialiste". Honecker e de acord și se apucă de teoretizarea conceptului: "Corect, o reînnoire pe baza principiilor socialiste, ceea ce înseamnă, în același timp, aplicarea materialismului dialectic și istoric. Deci ne-am înțeles, putem să considerăm asta drept o afacere încheiată".

"Da", răspunde prompt Nicolae Ceaușescu.

Frontul antireformist (II)

În cadrul întâlnirii evasipartulare dintre Ceaușescu și Honecker la Berlin, în noiembrie 1988, stenograma convorbirilor reține o serie de aspecte ale politicii externe, cit și principiile de acțiune comune, calificate de cei doi drept "identice".

Trebuie reținut ca fapt inedit că ceea ce îi spune Honecker lui Ceaușescu, acesta reproduce aproape textual în cursul convorbirilor cu Gorbaciov în decembrie 1989. Iată cuvintele lui Erich Honecker:

"Simțem confrunțări cu doi factori: socialismul, țelul nostru, la ora actuală este grav discreditat nu numai în lumea occidentală, ci și prin materiale adiționale furnizate de unele țări socialiste. Aș vrea să spun că noi am oprit deja de câteva ori difuzarea ediției germane a revistei "Sputnik", pe care am dat-o chiar la topit. Nu am făcut-o în mod clandestin, ci eu i-am spus tovarășului Gorbaciov că dacă vor apare și în continuare articolele contrarevoluționare, la noi revista n-o să mai apară. (...) Cine împărtășește părerea că istoria mișcării comuniste mondiale este o istorie a crimelor - mai ales în țările socialiste - și n-în plus de asta mai creează agenții de presă și de tipărituri în țări occidentale, atunci calea este nu numai falsă, ci se firmizează material aceluia care dorește să schimonosească imaginea socialismului, să-l înlăture și să arunce o pată asupra lui".

Trebuie precizat că în anul 1988 revista sovietică "Sputnik" a publicat o serie de articole despre fărâdelele din perioada stalinianului, oprindu-se și asupra rolului nefast jucat de unii comuniști germani. Honecker și echipa sa au interzis atunci difuzarea revistei, ceea ce a declanșat la vremea respectivă o largă acțiune de protest în rândurile disidenței est-germane. În timpul convorbirii cu Ceaușescu, liderul est-german mărturisește că i-a cerut lui Gorbaciov transferarea în RDG a ștelor referitoare la comuniștii germani din arhivele Kominternului, pentru că, preciza el: "nu vrem să citim în presa occidentală ce a spus cândva Wilhelm Pieck sau Ernst Thälmann sau Franz Dablen, ci noi vrem să citim (aceste lucruri) la noi. (...) Nu simțem de părere că dezgroparea unor aspecte negative ale istoriei ar fi de mare folos partidelor comuniste și muncitorești din țările capitaliste, ci noi credem că trebuie pornit de la prezent".

Cei doi lideri cad de acord de a reinvia un fel de nou "komintern", la care să adere partidele comuniste în vederea opririi ofensiva "reformismului". Și acest aspect apare în timpul vizitei lui Ceaușescu la Moscova, în decembrie 1989, când cere înființarea unui "grup de inițiativă" care să pregătească în-

ținerea partidelor comuniste. Argumentele lui Ceaușescu au fost identice cu cele ale lui Honecker, formulate cu mai bine de un an în urmă. Șeful partidului român îl spunea atunci lui Gorbaciov:

"Noi simțem foarte preocupați de ce se întâmplă în câteva țări socialiste din Europa. Înțelegem perfecționarea, înnoirea, însă nu de aceasta vrem să vorbesc acum, dar forma în care se acționează pune foarte serios în pericol nu numai socialismul, ci și existența partidelor comuniste din țările respective. Dacă se lasă să se continue acest curs, se va ajunge la o situație foarte gravă".

Oricum, nu se poate spune că în aceste țări socialismul nu a realizat nimic. Cred că Uniunea Sovietică, mă refer la Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, poate să aibă în această privință un anumit rol - nu pe cale militară - pentru a ajuta la o mai bună orientare, așa cum ați început astăzi să vorbiți de o orientare mai bună a acestor țări și partide.

Sigur, o întâlnire care va avea loc între țările socialiste și partidele noastre va ajuta, dar cred că în orice caz trebuie reflectat foarte serios la felul în care se acționează în unele țări".

Gorbaciov respinge propunerea lui Ceaușescu, invocând principiul "neamestecului", reproșându-i și atitudinea ostilă față de procesul reformelor.

"Iată situația prietenului nostru comun, tovarășul Honecker. Noi avăm o simpatie reciprocă dar în ultimul timp nici dinul nu a vrut să mă vorbească cu mine, nici eu nu am mai vorbit cu dînsul. Și totuși eu i-am spus tovarășe Honecker, este treaba ta să ieși hotărât, noi nu hotărîm nimic în locul tău, nici nu propunem să iei măsurile noastre, nici altceva. De altfel, știu că m-ați criticat împreună..."

Oarecum iritat, Ceaușescu respinge reproșul lui Gorbaciov:

"Nu, nu v-am criticat. Dimpotrivă, am discutat că ar fi bine să ne întâlnim mai tute să discutăm cum să lucrăm mai bine".

Tocmai stenograma convorbirilor dintre Ceaușescu și Honecker din 17 noiembrie 1988, când liderul român a fost distins și cu cel mai înalt ordin RDG-ist, ordinul "Karl Marx", evidențiază poziția critică față de procesul reformelor gorbacioviste. Impunătorii ideologie împotriva liderului sovietic stîrnind, pe alocuri, chiar "ilaritatea" celor doi "complici", au fost consemnate cu fidelitate de autorul anonim al stenogramei. Cităm în acest sens una dintre remarcile străvezii formulate de Honecker, ce au produs "ilaritate":

"Nici cei mai buni comuniști nu vor reuși să înlăture lupta de clasă".

Ceaușescu, întrerupându-l din nou pe Honecker, revine la problematica religioasă. Pare nesatisfișit de relatarea liderului est-german despre tensiunile dintre biserică și stat. La acest punct, Ceaușescu simțindu-se poate ofensat de interlocutorul său, care a calificat Biblia drept o carte nesubversivă, subliniază că "libertatea religioasă este problema internă a fiecărei țări". Explicația pentru această atitudine este din nou ideologizată și se bazează pe una din vechile sale obsesii. Nicolae Ceaușescu respinge net oficializarea unor noi culte, pentru că asta ar însemna "deschiderea căilor pentru spionajul occidental în țările noastre". Îngrijorat de relatarea lui Honecker despre unele activități disidente sub acoperișul bisericii evanghelice, liderul român evidențiază linia sa dură față de astfel de manifestări:

"Noi nu am permite niciodată bisericilor activități antisocialiste. Ele au libertatea de a-și exercita religia, de a produce tipărituri în țară, dar nu să le primească din străinătate. Biserica Ortodoxă din România s-a angajat să le pună la dispoziție și celorlalte (culte) tipografiile ce-i aparțin".

Ceaușescu, Honecker și Gorbaciov, cu puțin înaintea sfîrșitului

Un jurnal critic pentru eternitate

Am citit ultimul volum al Monicăi Lovinescu, *Posteritatea contemporană*, apărut recent la Humanitas, cu pasiunea celui care reîntra într-o lume până ieri atât de familiară, încât reînținerea cu ea înseamnă simplu reînținerea cu sine. O asemenea lectură nu poate fi una obișnuită. După citiva ani începi să uți cum a fost și cum ai fost. Deschizi cartea d-nei Lovinescu de parcă ai redeschide aparatul fixat pe unde scurte, auzi vocea autoritară a unui dintre cei mai iubii, urți și ascultați critici din țară a avut și are literatura română (spun "a unui" doar fiindcă mai e unul: Virgil Ierunca), rezazi în zbaterea cleioasă de atunci, cu toate micile victorii și marile înfrângeri, dai peste aceleași figuri publice, citeva azi dispărute, numeroase altele prezente sau mult prea prezente, dar care toate ți-au ocupat mintea și ți-au absorbit pasiunea. E o lume cu navelele din paginile cărții și din tine însuși, o lume cu care se vede că nu ai încheiat socotilele, fiindcă nu le-a încheiat ea cu tine. Marile ei figuri, după tot ce s-a întâmplat, se înfruntă încă pe scena culturală și politică a României, în prezent mai mult pe scena politică, după ce s-a părut că s-au înfruntat în trecut mai degrabă pe scena culturală, astfel că într-adevăr posteritatea transcrisă în cartea de față (anii 1978-1982) e chiar una contemporană. Nici neoproletcultiști (numiți astfel de d-na Lovinescu) Mihai Ungheanu, C.V. Tudor, Adrian Păunescu, Fănuș Neagu & co., nici oamenii de cultură Nicolae Manolescu, Alexandru Paleologu, Ștefan Aug. Doinaș nu s-au retras de pe poziții. Ați doar că unii, primii, au acum în mână pînă și cuțitul încă mai deplin decât altădată, măcar fiindcă azi, acelora, nu Securitatea le mai dictează ce să facă și cum, pe cine să terfească și pe baza cărora documente, autentice sau false. Azi ei dictează Securității. Lacheii de ieri sînt stăpînii de azi. Numai că azi, deși în fruntea bucatelor, deși dispusi la orice arbitrar, deși lipsiți de orice reținere, lacheii-stăpînii par a deține, ce ironie!, o putere iluzorie. Ministrul Ungheanu, senatorii Vadim și Păunescu, directorul Fănuș, refuzații din cartea d-nei Lo-

vinescu, cei niciodată aleși și consacrați de colegii lor din Uniunea Scriitorilor, sînt iarăși în postura în care au fost: au puterea de la Poliție, au, ca altădată, puștile în mîini, semnează, decretează, impun, înființează și desființează, dar, ca un fscut, au rămas ținta aceluiași dispreț, au rămas tot circari, tot de risul lumii.

Nu am cum să știu dacă Monica Lovinescu a eliminat pasaje din textele adunate în volum, nici cum și-a selectat aceste texte, deoarece presupun că sînt destule care n-au putut intra în carte, însă pot presupune că nu a existat o cosmetică a originalului. Monica Lovinescu nu pare să se teamă de contradicții și nu pare să-și dorească să aibă dreptate odată pentru totdeauna. La cutare pagină Ion Caraion figurează printre cei biciuiți pentru a fi contorbit cu la impunerea ideologiei staliniste în România; cu o sută de pagini mai încolo e apărut de atacurile abjecte ale săptămîniștilor. Între cele două momente Ion Caraion se refugiase. Putini ar fi rezistat impulsului de a nu pune un acord între cele două momente. Monica Lovinescu rezistă tentației de a șterge discret blamul dinții de dragul a ce va urma, lăsînd lucrurile așa cum au fost ele transcrise inițial. Această onestitate și această capacitate de a urma terenul accidentat al realității, acest refuz al oricărei lovinesciene "revizuirii" a textelor, pentru a lăsa deschis drumul tuturor revizurilor critice, această umilință în fața adevărului și a marilor valori morale, meru contrazise de oameni și conjuncturi, fac țaria judecăților criticului Monica Lovinescu. Dacă judecata asupra nu știu cărui scriitor diferă de la o pagină la alta nu este pentru că s-a modificat criticului s-a schimbat, nici pentru că s-au modificat reperele valorice, ci pentru că, tocmai, reperele valorice rămîniind rigurose aceleasi, obiectul (scriitorul, atitudinea lui, opera) s-a modificat între timp într-un fel sau altul. Această fidelitate îndehingată față de cîteva valori majore a cimentat în decursul anilor de conviețuire culturală radio cu românii din țară o autoritate critică unică, nestirbită - datorită distanței, dar și a calității intrinseci a intelectualului Monica Lovinescu - de interferența disputerilor personale, a jocurilor de interese, a aranjamentelor de grup, de care viața literară în general și viața literară autohtonă cu asupra de măsură nu a dus niciodată lipsă. Vocea aceea, străină de complezente și sentimentalism, venind de departe, era predestinată pentru a impune un punct de vedere neviciat într-o societate pentru care Europa liberă rămăsese unul dintre puținele canale de legătură cu normalitatea.

În două rînduri, Monica Lovinescu pune față în față două atitudini diametral opuse: optimismul lui Soljenitin, care anunță căderea sistemului comunist, și scepticismul negru al lui Zinoviev, care, dincolo de toate mascaradele sistemului comunist vede aceeași urtare, perenă și vicieană. Dacă ar fi ținut să se fie profet (cum nu ține), Monica Lovinescu ar fi putut omite aceste pasaje, pe care zilele noastre din păcate încă le contrazice. "Nu numai din ispită speranței sîntem de parte lui Soljenitin, ci și pentru că la Zinoviev încapăgînarea în repetarea aceluiași originale concluzii (stabilitatea regimului comunisti ne lasă impresia (...) unei nevroze a certitudinilor. Pariem deci pe Soljenitin", scrie Monica Lovinescu. Azi e evident că, măcar pentru spațiul URSS-ului, dacă nu cumva și pentru spațiul românesc, Zinoviev pare să aibă mai multă dreptate. Dar nici Soljenitin nu pare să se fi înșelat cu totul.

În ciuda mîlului pe care viitura l-a stîrnit, prin părțile noastre nu mai e totuși ce-a fost. Cei ce zeci de ani au bătut neîntrerupt cu degetul în zidul de fier pînă cînd degetul a străpuns zidul, pot avea azi parte de oarecare mulțumire. Monica Lovinescu, între ei. Cărțile lor, azi publicate și difuzate în țară, sînt istoria noastră cea mai intimă, jurnalele mizeriei și speranței noastre comune.

VASILE POPOVICI

Mircea Ivănescu - premiu pentru Opera Omnia

Nici că se putea premiu mai potrivit lui Mircea Ivănescu decît unul pentru *Opera omnia* (precum cel pe care i l-a decernat recent Uniunea Scriitorilor). Nu "doar" pentru că e vorba despre un mare poet, unul dintre cei mai importanți ai literaturii române, ci și pentru că omagiază tocmai un autor a cărui creație trebuie privită global, ca un întreg omogen, obligatoriu de analizat în coerența lui de ansamblu: într-adevăr, *opera omnia!*

Spunînd asta, nu mă gîndesc la ceea ce fac de obicei criticii literari atunci cînd studiază un scriitor din perspectivă monografică, pînîndu-i cărțile laolaltă și urmărîndu-i etapele de evoluție sau temele recurente sau "mesajul profund". Afirmăția pe care am făcut-o trebuie luată la propriu: căci Mircea Ivănescu și-a construit opera nu din volume de versuri cit-de-cit autonome, ci ca pe un discurs continuu, ca pe o carte unică, ale cărei semnificații se dezvoltăuie numai dacă o cuprînzî panoramic. Istoria poeziei a mai înregistrat asemenea tentative, orientate - însă - către utopia perfecțiunii concentrate, ca în cazul lui Mallarmé: Mircea Ivănescu scrie și el mereu la una și aceeași carte, dar care ni se înfățișează - dimpotrivă - masivă, virtualmente infinită. Dacă proiectul mallarmean era unul așa-zicînd "închis" și "intensiv", cel me-ivănescian e "deschis" și "extensiv", mai apropiat - de pildă - de modelul lui Whitman, care, la vremea lui, și-a tot reeditat *Firele de iarbă* în versiuni din ce în ce mai ample. Autorul nostru a recurs la altă soluție de continuitate, alegînd cu consecvență pentru volumele sale de poezie și titluri lipsite de relief, de individualitate (gen *Versuri, Poeme, Poesii, Alte versuri, Alte poeme, Alte poesii* etc.). Cum să le deosebim? Neavînd încuțu, nu ne rămîne decît să ne predăm și să renunțăm la vechile noastre obișnuințe de lectură, conform cărora un poem se savurează în sine și o bună plăchetă de versuri se oferă degustătorului ca un mesaj autonom, "rotund". Ei bine, poezia lui Mircea Ivănescu trebuie citită toată, de la cap la coadă, fiindcă "mesajul" ei nu se împarte între numeroasele sale cărți: plînd deasupra lor, el, "mesajul", se află nîcieri și pretîndînd.

De ce, oare?! Foarte pe scurt spus, pentru că Mircea Ivănescu și-a compus opera poetică pe un model narativ. Neobișnuit la noi și în genere în cultura neolatine ale secolului XX, această opțiune prozodică, familiară spațiului anglo-american, presupune extensia textului, dosăsurarea "ca în proză" a unor "povești în versuri". Ca să nu vorbesc doar în abstract, voi lua ca exemplu cîntările cu mopețe din cărțile mai vechi ale autorului. Sînt ascunse acolo multe chei importante de lectură a opereii sale: mopețe (scris așa, cu literă mică) e un personaj amuzant, nițel cam zăpăcit, concentrat cu toată seriozitatea asupra măruntelor lui ocupații, intelectuale, totuși (și pierde vremea meditînd în ale vieții, fie acasă, fie pe la vreun "bufet", citește ziare și cărți, cînd polistete, cînd tratate savante, își din note și scrie versuri...). Pentru a ni-l prezenta, autorul avea nevoie nu de o pagină sau două, ci de seturi întregi de texte în care să-l poată pune în mișcare, să-i poată trece în revistă gîndurile, obiceiurile, prietenii, utopiile. Tipică poezie narativă, tipică poezie cu personaje: procedeele ei cele mai evidente sînt pe de o parte descriptive, portretistice sau de prezentare a spațiilor de joc, pe de altă parte epice, în sens deopotrivă comportamentist și

analitic, introspectiv. Subtil dar și naiv, grav dar și comic, mopețe e un fel de Charlot cu veleități culturale, un individ pe care, la prima vedere, nu-ți vine să dai multă bani. La a doua, însă, începi să înțelegi că are el ceva special, un mister al lui, disimulat dar nu complet ascuns de niște aparențe mai curînd derizorii - și poți ajunge să descoperi că acest personaj cumva-rizibil are un suflet mare și profund, că gîndurile lui pară improvizate se articulează de fapt într-o veritabilă filosofie a vieții și a creației și că pînă și numele lui, *mopețe*, caraghios, tocmai bun pentru ironii și - de aceea - deprivat de majuscula inițială, e o anagramă a cuvîntelor... *poet și poem!* Altfel spus, Mircea Ivănescu dezvoltă o artă poetică degheizată într-o poveste cu un omuleț simpatic, schițat în contururi de caricatură. Ceea ce înseamnă că bietul mopețe, neștiut de nimeni în lumea lui banală, prins în curgerea nespectaculoasă a vieții, se dovedește pînă la urmă un ins excepțional: el e - va să zică - *poetul, autorul*. Sau... un alter ego, nu-i așa?! Numele lui începe - de altfel - cu m, ca și al lui... Undeva (într-un volum din 1970) îl vedem pe mopețe scriînd un poem despre mopețe în care mopețe scrie un poem despre mopețe și tot așa mai departe. La sfîrșit (deși un sfîrșit logic nu poate exista), aflăm că "mopețe s-a răsturnat", însă nu se mai știe "care din ei? el - celălalt? celălalt?". "Răsturnarea" aceasta amestecă planurile și nu mai poți distinge dacă e vorba despre mopețe-personaj, despre mopețe-autorul sau despre autorul-insuși, degheizat în mopețe. Asemenea vechilor pictori, care adăugau undeva, într-un colț al marilor lor pînse, cîte un personaj secundar care le reproducea chipul, Mircea Ivănescu se amuză să-și facă un autportret autoronic. El - sau mopețe - știe prea-bine că personajul jumătate grav, jumătate comic care ne privește misterios din carte e un învingător...

ION BOGDAN LEFTER

S-a stins din viață, la Oradea, vineri 22 iulie, RADU ENESCU, prezentă discretă și inconfundabilă în lumea literară românească.

Născut la Cluj, la 12 iulie 1925, Radu Enescu a absolvit la Cluj, în 1948, Facultatea de Litere și Filosofie, fiind un student foarte apreciat de către Lucian Blaga și D.D. Roșca.

Estei de marcă, spirit lucid și generos, Radu Enescu și-a publicat primele articole la "Cercul literar" din Sibiu, mai tîrziu tipăriînd cărți de referință, între care: *Franz Kafka, Critică și valoare*.

A fost, pînă în 1989, redactor-șef adjunct al revistei "Familia", dovedind o ținută morală exemplară în acea perioadă. Între 1990-1991 a fost unul dintre cei mai apreciați colaboratori ai revistei "22".

Cazul "Monica"

HUMANITAS

Ce anume - mă întreb iarăși, citind al treilea volum din "Unde scurte", apărut la Humanitas, așa cum înainte de 1989 mă întrebam ascultând-o la "Europa Liberă" -, ce anume face să rămână inconfundabil, inconfundabil și impresionant stilul, oral sau scris, al Monicăi Lovinescu?

Enunțăr pe rând, ca și alții, forța clară a ideilor, clasicitatea raționamentelor, echilibrul perfect al retoricii etc. Dar aceste calități evidente, care ar multumi pe orice scriitor român mediu, nu pot da seamă despre unicitatea acestei rostiri, pentru că pur și simplu nu în acest registru formal îi trebuie căutate

temeiurile. Nu voi spune probabil o nouă dată că voi afirma că inconfundabil este tocmai tonul ferm al judecăților de valoare înrădăcinat în principii culturale și etice sigure, lipsite de echivoce, inconfundabilă este dicția răspăcată a opțiunilor morale clare din spatele fiecărei afirmații critice, și impresionantă este "prezența" unei personalități pe cit de puternice, pe atât de echilibrate.

Dar de ce e unică această voce? De ce n-au fost (și nici nu sînt) mai multe "monici" în cultura română postbelică? De ce atât de puține nume au putut fi considerate "constiința noastră mai bună" înainte de 1989? Și ce-i lipsește scriitorului, intelectualului român de după 1989 ca să poată avea "dicția" aceasta înaltă și justă, "tonul" acesta ferm și inconfundabil? De ce sîntem ori prea isterici, ori prea împăciuitori; fie prea stilați, fie prea grobieni; ori prea "politizați", ori prea "estetici" - și nu reușim să depășim manihemismul acid al unor judecăți schematice extremiste ori conformismul năclăit al unui prea autohton, prea înrădăcinat gust al compromisiurilor de tot felul?

Vom spune probabil că Monica a avut șansa unei educații alese și clasice, ca și șansa vieții îndelungate într-o cultură majoră, sedimentată și liberă. Dar cum aceste șanse le-au avut și alții din cei rămași în țară ori destărați, vom conchide că aceste circumstanțe formative ori existențiale nu sînt suficiente. Ori poate va trebui să precizăm că ele au îngăduit unei personalități judicioasă structu-

rate să-și imbine armonios vocația civică cu curajul moral, într-o formulă care altminteri, aici, în România, n-ar fi fost cu puțință.

Căci ceea ce te frapază citind acest volum ce conține o selecție a cronicilor radiofonice din anii 1978-1982 este - ca și în volumele anterioare - o imagine lucidă a culturii române de sub regim comunist văzută, în raport cu ceea ce se întâmpla în Occident și în restul Europei de Est (Polonia, Ungaria), ca "o cultură ce nu respiră pînă în adîncul adevărului". O cultură care, la începutul ultimului deceniu totalitar, continuă să producă mulți scriitori, artiști, muzicieni onorabili, dar prea puțini intelectuali disidenți, prea puțini sociologi și politologi anti-totalitari. O cultură care continuă să producă opere interesante estetic, dar prea puține mărturii autentice ale dramei umane și istorice prin care trecea de patru decenii. O cultură obsedată, oprită - de voie, de nevoie? - într-o fază "estetică", pe care și-o cultivă cu disperare, cu obstinație, ca pe un ultim bastion al unei false autonomii, pentru a deveni în cele din urmă o cultură minoră, "evazionistă", de ghetou. În cuvintele Monicăi Lovinescu, în vreme ce în Franța anilor '70-'80 are loc o adevărată "mutație ideologică" datorată scriitorilor estici disidenți (Soljenitin etc.) ce-i transformă pe mulți intelectuali de stînga în luptători anti-totalitari, în "glucksmani" și "bernardi-henri levy", în România triumfă protocronismul, neoproletcultismul și "păuneștii", "ungheii" etc. În România nu se produce decît în infimă măsură acel salt de la "estetică" la "est-etică".

S-ar putea presupune, rezonabil, însă poate facil, că această anomalie s-a datorat în bună măsură constringerilor politice impuse, cenzurii ceaștate aberante și ridicole deopotrivă. Dar, citind paginile acestui volum intitulat "Posteritatea contemporană", în care regăsești un portret critic al vieții culturale românești, dar și cronici la ediții din scriitorii interbelici, ajungi să te întrebi dacă această "slăbiciune estetizantă" nu e cumva un dat al culturii românești din ultimul secol și jumătate și dacă nu cumva ea reprezintă în plan artistic acea regulă a "formelor fără fond" prin care spațiul autohton a pătruns în modernitate: o formă specifică de sincronizare care, cîștigîndu-și înalte prestigii interbelice, s-a transmis insidios și în perioada postbelică. După cum, pe de altă parte, realizezi cu mai multă acuitate că lucrurile analizate în carte nu s-au terminat brusc odată cu teroarea ceaștistă și fatidicul 1989. Realizezi că și în perioada "postrevoluționară" spațiul cultural autohton pare că s-a întors iarăși la vechile sale fagașe de evoluție, la micile formule artistice locale, la anteriorile reflexe critice și ierarhii de valoare: altfel spus, pare că cutremurarea istorică nu a produs încă saltul calitativ pe o altă orbită de conștiință care să permită culturii române să "respire adînc în adevăr".

Citind textele Monicăi Lovinescu, memorabile prin precizia "verdictelor" lor, evidentă acum mai acut ca înainte, trebuie să admit că probabil ceva a rămas iremediabil deformat în conștiința noastră

culturală, ca să nu mai vorbesc de cea morală. Continuă să existe mulți scriitori, artiști etc. și prea puțini "intelectuali", adică acea categorie de oameni care vor să fie "conștiințe treze" ale momentului, "raisonneurii" societății, "sfetnicii istoriei", cum li numește Monica Lovinescu și din care face parte și ea. Cu alte cuvinte, cultura română continuă să-i suporte cu fals stoicism sau cu grație inconștientă pe "păunești" și "ungheii", după cum continuă să producă prea puțini "glucksmani". Pentru că de fapt, cu puține modificări, continuă să funcționeze aceleași modele de gândire estetică și aceleași modele de succes cultural.

Lipsa de cultură politică teameinic asimilată, grefată pe această predominantă estetizantă amputată de substratul critic și autoreflexiv cu care modernitatea culturală funcționează în Occident, face ca oamenii de cultură români să le fie încă dificil să devină și autentice conștiințe treze ale cetății, adică să devină "monici". Există încă un fel de război exterior și lăuntric, între scriitorii de pildă, dar și în interiorul fiecărui scriitor, generat tocmai de nevoia și obligația, dar și teama interpretării trecutului recent, în care libertatea de exprimare și distanțarea lucidă recent cîștigate sînt concurate acerb de vechile noastre automatisme culturale și reflexe de supraviețuire ori apărare.

Dar, vorba Monicăi, ceva nu mai e ca înainte, ceva s-a modificat irevocabil. Pînă și în literatură, unde citeva voci scriitoricești puternice (G. Grigurescu, Al. George, Mircea Iorgulescu, Andrei Pleșu, Liviu Antonesei etc.) și-au asumat misiunea dificilă de a problematiza inconfundabil în jurul joncțiunii delicate, dar capitale a esteticului cu political și de a-i implanta tenace dramele și aporiile în conștiința și subconștientul cultural românesc.

Pentru toți, Monica Lovinescu rămîne un reper de înțietate, de stil, de prestanță morală, de rezistență în timp (pentru că e nevoie și de asta). N-am avut noi, ca alții din Est, o literatură a opoziției politice (cu excepția lui Paul Goma), dar am avut o voce-două (Monica Lovinescu, Virgil Ierunca) care au alcătuit cronica lucidă, dramatică și demnă a deceniilor de "turcire politică și morală". Cărțile lor, publicate acum, rămîn documente excepționale ale acestor timpuri puțin îndepărtate dar atât de greu de judecat, pentru care ne lipsesc încă analizele românești aprofundate, iar cele străine scrise anterior continuă, din motive inexplicabile, să nu vadă lumina tiparului (Katherine Verdery, Claude Karnoouh, Gail Kligman, K. Jowit, M. Shafir etc.).

Nu știu alții cum sînt, dar eu cînd obosesc de confuzia din jur, cînd mi se pare iarăși greu să disting între canalii și oportuniști, ori cînd tind să uit împăciuitor ce trecut glorios are cutare sau cutare scriitor care-mi dă sfaturi de viață și-mi hotărăște pe ascuns soarta, cînd mi-e teamă că-mi pierd reperele morale și culturale într-o lume în care se dă o luptă feroce între vechi metehne și prea noi aspirații, citesc cîteva pagini din Monica Lovinescu. Și-mi trece.

MAGDA CĂRNECI

Noul val - Grupul Celor Patru

În calea Victoriei nr. 120, în spațiul existent între sediul Grupul pentru Dialog Social și Librăria Humanitas, s-a creat, în aer liber, un teritoriu al-spiritului liber. În colaborare cu Grupul pentru Dialog Social, care a oferit cu generozitate spațiul, grupul "Noul Val", constituit din artiști plastici foarte tineri expune, începînd de vineri, 22 iulie, lucrările lor de pictură și sculptură modernă. Abordîndu-i explet în momentele de febrilitate dinaintea vernisajului, am aflat doar cîteva lucruri (mai multe se pot cunoaște vizitînd expoziția).

Gabriela Marinică: "Pe așf sînt trecuți Gabi Mișu. Sînt bucuroasă că deși n-am erminat încă liceul (SE Sava), mă aflu între colegi deja studenți ori absolvenți..."

Cătălin Burcea (anul V Academia de Artă): "Trebuie să inițiem un asemenea lucru. Spațiul expozițional «clasic» și publicul obișnuit închiuzenază fenomenul receptării. Ceea ce facem noi reprezintă o revitalizare".

Octavian Neagu (a terminat facultatea la... Copenhaga, după ce în 1989 a fost exmatriculat de la Arte Plastice - anul IV - din București): "Am expus la Copenhaga și mi s-a propus să devin asistent acolo. În Danemarca există un Grup similar celui de aici și mă interesează schimbul permanent de artiști și de idei. Anul trecut am organizat o expoziție asemănătoare la Tulcea, lucru care s-ar putea extinde în toate orașele țării. Noi am redactat și un manifest: Noul Val - Grupul Celor Patru, Octavian Neagu, Ioan Bompă, David Olteanu, Cătălin Burcea. Artă=atitudine, comunicare, interior, intensitate+tăcere+negație. Artă nu poate fi monopolizată. Artă este universală. G-4 își propune ieșirea din inerția și lipsa de justificare a actului artistic în arta contemporană românească... Vrem să fim un val care să aducă revitalizarea artei noi. (Ionel Popescu)

A patra trienală de artă, Majdanek '94, Polonia

Din trei în trei ani, în fostul lagăr de la Majdanek se organizează o expoziție de artă (grafică și pictură) axată pe teme anti-războinice, împotriva violenței în general. Anul acesta, la a patra ediție, Marele Premiu a fost cîștigat de un artist german. Nu este o ironie, ci o certitudine: aceea că arta poate să depășească malformațiile istoriei. Unul din premiile juriului a fost acordat artistului român Valeriu Mladin, a cărui prezență în zona alternativă a artei românești s-a făcut simțită în ultimul timp atât în țară cit și în străinătate.

Valeriu Mladin (România) - "Cel care se roagă" (Premiu special)

VALENTINA FEDOTOVA

Rusia și impasul occidental

Petru cel Mare, Alexandru al II-lea și bolșevicii – tentative de modernizare a Rusiei

Rusia cunoaște cea de-a patra tentativă a sa de modernizare, după aceea ale lui Petru cel Mare, Alexandru al II-lea și ale bolșevicilor. Aceste tentative au vizat ridicarea țării la nivelul Europei Occidentale în ceea ce privește tehnologia, organizarea socială, economică și politică. Bolșevicii au modernizat Rusia prin forță și în condiții de izolare, în timp ce actuala încercare, denunțând-o pe cea precedentă, se dorește nonviolentă și se împotrivesc oricărei revenirii la forma anterioară.

Totuși, cele patru tentative au, la origine, multe puncte comune, prin voința de a ajunge din urmă Occidentul și de a transforma poporul rus într-un factor de occidentalizare.

În tentativa actuală, care nu vrea să se impună altfel decât prin convingere, transformarea poporului este o condiție sine qua non a succesului. Modernizarea s-ar transforma efectiv într-un eșec atâta timp cât cele trei caracteristici fundamentale ale poporului rus nu vor fi fost învinse.

Rusia "factor de occidentalizare"

1. Pentru cea mai mare parte a populației, motivația unui consum excesiv și dorința unui înalt nivel de trai sînt de o slabă intensitate. Astfel, sondajele realizate în Estonia înainte de perestroika arătau că 90% din populația de origine rusă era satisfăcută total de situația economică a republicii, în timp ce 90% din populația de origine estonă o considera lamentabilă. Într-adevăr, foarte mulți ruși preferă să trăiască mai degrabă mediocru decât să-și impună eforturi ieșite din comun pentru a-și ameliora nivelul de trai.

2. Marea majoritate a rușilor, probabil în jur de 90%, nu au ieșit niciodată din țară și nici nu au frecventat străini. Populația urbană trăiește în era industrială, în timp ce populația rurală se află încă în era preindustrială. Blocul masiv al societății orașelor și societatea patriarhală de la sate sînt străine de problema nivelului tehnologic și de normele de viață ale Occidentului postindustrial.

3. Principala caracteristică ce ar fi trebuit să se modifice nu a fost precizată însă decât în perioada care a urmat perestroiki. Înainte nu fi putut să ne imaginăm că, odată cu prăbușirea sistemului totalitar poststalinist al URSS-ului, vom și vedea cum reacționează un popor lacom de libertate și democrație. Dar a trebuit să o lășăm mai moale: brusca trecere de la comunism la o a-produs decât într-un segment al intelectualității.

Eșecul reformei actuale a suscitât în Rusia o tendință în favoarea unei autorități foarte puternice. Ceva din acest simptom se află în succesul electoral al lui Ijirinovski; însă tot atât de adevărat este și că succesul electoral al lui Elțin la referendumul din aprilie 1993 constituie și el o confirmare în această privință. Contrar celor ce se afirmă în mod obișnuit, electorii ruși nu l-au votat pe Elțin fiindcă așteptau de la el mai multă democrație. Într-adevăr, Elțin este o figură ambiguă. Intelectualii văd în el un democrat, în timp ce o mare parte a poporului a investit în el speranța unei "milii de fier". La referendum el a adunat sufragiile: și pe ale unora și pe ale celorlalți.

Iată o trăsătură națională care nu se potrivește deloc cu normele occidentale și care ar trebui să fie stîrpită din întregime. Fără succes însă pînă în prezent, ba chiar dimpotrivă.

Modernizarea Rusiei, inițiată de Boris Elțin – o speranță eronată: transformarea poporului rus

Să reluăm acum, urmărind cele trei puncte, schimbările care au survenit de la începutul reformei.

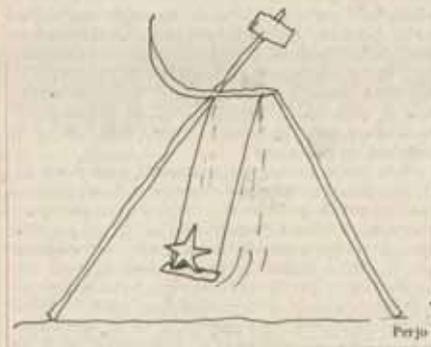
1. Capitalismul "sălbatic" care s-a instaurat în țară n-a trezit, în marea masă a populației, nici elanul unui consum excesiv, nici o nouă motivație a muncii. El a izbutit doar să consolideze vechiul convingere populară, clasism-proudhoniană, propagată prin Biserica Ortodoxă și intensificată prin experiența istorică a Rusiei, că "bogății este un furt".

În Rusia de astăzi nu există o afecțiune nouă rentabilă decât specula produselor de import, la egali-

tate cu câștigul la jocul de biliard. Acumularea capitalistă primitivă a avut deja loc, însă nu există nimeni care să aibă intenția să producă un obiect, oricare ar fi acela, util.

Clasa mijlocie a dispărut, mistuită de creșterea vertiginosă a preturilor. Ea se formase încă din epoca lui Brejnev, și, odată cu ea, au dispărut aspirațiile la democrație și la stabilitate. S-au creat, în ceea ce privește bogăția, condițiile pentru ură și o exasperare generală. Vecinii colhoznicii dau foc recoltelor și caselor noilor fermieri individuali și, în această țară de cerșetori, este suficient pentru a fi jefuit să fi agonisit cea mai modestă sumă de bani.

Totuși, chiar guru-ul școlii din Chicago, Milton Friedman, a scris în mod special despre cazul Rusiei (*Patru pași spre libertate*, "National Review", 14 mai 1990) un articol premonitoriu privind inadecvarea modelului liberal. Într-adevăr, un rus obișnuit preferă mai curînd o viață onestă, fie ea oricît de săracă, decât să vadă cum înfloresc, fără nici un obstacol, criminalitatea și luxul jignitor al noilor

îmbogățiți, nemaiputînd găsi cărți la un preț accesibil – care oricum nu sînt decît pornografice – sau filme care, și acestea, nu sînt decît thriller-uri americane.

Există firește și oameni care vor să participe la această cursă și care cred în steaua lor bună, însă ascendentul, din ce în ce mai necrușător, al "rocket-ilor" asupra sectorului particular micșorează numărul celor îndrăzneți. Business-ul nu poate fi afacerarea maselor și participarea muncitorilor la "privatizarea" marilor întreprinderi nu va avea decât un singur rezultat: acela de a le transforma în "colhozuri industriale".

2. Acea parte a populației, majoritară, care nu a fost niciodată în Occident, știe astăzi că acolo se găsește de toate, că oamenii trăiesc mai bine și mai știe chiar și faptul că autoritățile veghează, de bine de rău, pentru a păstra o prosperitate a populației, însă nimeni nu știe cum și cît se muncește acolo pentru salarii.

Mass-media actuală recurge, fără încetare, la o imagine mitică a Occidentului, care printr-o folosire excesivă poate fi asimilată cu o imagine anterioară, imagine în care era ridicat în slăvi comunismul și pe care ea astăzi tinde să o înlocuiască cu stingăci pe deplin. În încercarea de a obține legitimitate, reformiștii noștri populații promovează chipul unui Occident al tuturor visurilor împlinite, hedonist, consumator excesiv, interesat în majoritate de cultură. Această imagine contrafăcută constituie reversul caricaturii pe care l-o făcuse anterior vieții occidentale propaganda comunistă. A putut fi văzut astfel, la televizor, interviul unui tractorist, capabil să discute în întregime rațional, însă la întrebarea: "Care este visul dumneavoastră?" el a răspuns: "Aș vrea un Jaguar roșu și o tinăru frumoasă care se împacă foarte bine cu publicitatea". Un frumos exemplu al noii societăți de consum, al cunoașterii Occidentului și al motivației pe care îl-o dă munca, cea "care se împacă cu".

3. Fără îndoială, masa enormă de răufăcători este satisfăcută de situație, însă poporul resimte, prin lipsa de siguranță în ceea ce privește linștea sa, o decepție progresivă. El aspiră la o autoritate puternică, capabilă să erume criminalitatea. O criminalitate a cărei amploare telespectatorii francezi au putut să o evalueze, în aceeași măsură cu documentația morală a țării, datorită filmului documentar al lui Kaniovski, arătînd copii între 10 și 12 ani, în care

băieții sponeau că vor să devină bandiți sau racketi, iar fetele prostituate. Iată, deci, primele rezultate ale încercării de a schimba poporul!

Dificultățile sînt încă sporite și prin faptul că cel care critică se pune într-o situație falsă, aceea de dușman al progresului. Puterea, din nevoia de stabilitate, îi dă replica în răspăr: "Așa a fost și în Occident atunci cînd s-a făcut o acumulare primitivă de capital". Intelectualitatea, cea care a pregătit perestroika, a aspirat la libertate, la democrație și la libertatea cuvîntului, are acum călășul în gură: Puterea nu pierde absolut nici o ocazie de a taxa drept comunist pe oricine ar încerca să o critice. "Există, firește, dificultăți; recunoaște ea, dar de ce voi nu vedeți altceva decît asta? Vreți atunci să ne întoarcem de unde am plecat?"

Sigur, nu. Atunci ce-i de făcut? Dacă modelul "ajungeți din urmă Occidentul" era singurul posibil, nu există atunci în mod real o altă soluție. Însă Asia de Est oferă un model-alternativă, mai întîi cel japonez, dar și acela al numărului în creștere de "tigris" care au știut să întoarcă în favoarea lor handicapul suprapopulației și au reușit să se modernizeze fără a renunța la identitatea lor națională. Susținătorii occidentali ai europenismului, dar și cei ruși, își dau seama că vîd Rusia împotriva-și de idei de a "îmbrățașă", în totalitate, concepțiile și principiile Occidentului, continuînd, astfel, să-și cultive diferențele sale specifice. Ei știu că poporul rus împărtășește soarta majorității popoarelor lumii, care nu au urmat o cale europeană de dezvoltare. Nu Rusia este o excepție agasantă, ci Occidentul este cel care, în istoria sa universală, a avut o traiectorie excepțională, de nelimitat. Rusia, din pricina istoriei și a poziției sale geografice, specifice amîndouă, nu a izbutit să creeze tipul Homo occidentalis, nici modul său propriu de viață.

Asia de sud-est și de est a dovedit că era posibil și suficient să se sprijine pe propriile tale tradiții pentru a izbuti să se modernizeze. "Tigris" au știut să folosească (și să speculeze) etica budhistă și confucianistă, simțul comunitar, valorile familiei, puterea de rezistență la muncă și dragostea pentru lucrul manual, de finete.

Modelul japonez nu poate fi, nici el, mai ușor de "adaptat" în Rusia decât acela occidental. Dar cine ar îndrăzni să afirme că poporul rus nu posedă calitățile necesare pentru a contribui la clădirea unei temelii a progresului? Cei mai multi observatori au susținut ideea că prin comunism au fost distruse toate tradițiile și că nu mai există nici un fel de bază pe care să se poată construi. Să zicem că tradițiile au fost distruse. Au rămas însă structurile arhetipale ale conștiinței de sine și înțelesurilor profunde, cele care durează de secole, precum răbdarea, tenacitatea, patriotismul (atît de ridiculizat), spiritul de sacrificiu în numele viitorului, simțul justiției (fie el și în varianta sa egalitaristă), predispoziția pentru experimentul social etc.

Țara are însă nevoie de o mobilizare a tuturor resurselor și nu de a nu știu cîta tentativă de a transforma poporul rus.

Filosoful american John Louis a afirmat că fașcismul este posibil în toate țările în care inegalitatea socială se învecinează cu înjosirea națiunii. Rusia se află cufundată pînă în gît în această nefecată îmbinare între umilități și naționalism exacerbat, în plus existînd decadența morală a societății și sindromul Ijirinovski, fructul otrăvit al unei reforme eșuate. A sosit momentul în care trebuie să deschidem larg ochii și să schimbăm direcția.

Traducere de Viola Vancea după "Libération", 17 mai 1994

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Cămin Victoria 120, cod 70179, secție 1, București, România. Costul abonamentelor pentru cititori din străinătate:

	1 an	6 luni	3 luni
- zona europeană:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$
sau echivalentul în orice monedă convertibilă.			

Revista "22" asigura exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redacție: GABRIELA ADAMEȘTEANU; Redacție: RODICA PALADE (societate, cultură); ANDREI CORNEA, GABRIEL ANDREESCU (politică, filosofie, istorie); Director artistic: DAN FERJOȘCHI; Rubrică: TIA ȘERBĂNEȘCU, N.C. Munteanu, HORĂȚIU PEPINE (politică); ILIE ȘERBĂNEȘCU (economie); H. PATAPIEVICI (cau); MIHAI ZANFI (literatură); E. KESSLER (plastică); Redacție: GANA ARMEANU (societate); RALUCA STROF-BRUMARIU; MARIAN CHIRIAC (politică); Correspondenți interni: ION MURLEA (Cluj), DANIEL VIRGI (Timișoara); Correspondenți externi: WILLIAM TITOK (Berlin); ADRIAN NICULESCU (Moscova); SORIN ALEXANDRESCU (Amsterdam); ION MILOD DAMIAN (Paris); Distribuție: MIRCEA IONESCU (serviciu); MIHNEA CHIRIA; IOAN CONDOR; VLAD VIERU; Gheorghe CORNELIA NICOLAE; Colecție: RADE DOBANDĂ; Publicitate: FLORI SAVA; Proiectare text: LUMINITA IANA; Responsabil de număr: Rodica Palade.

Tipărit la "TIPOREX" SA Cămin Plevnei 114 Tehnoredactare computerizată Adrian Baltag, Alexandru Cișcă, Revista "22"

Manuscrisele nepublicate nu se restituie ISSN-1220-5761